

МАГІСТЕРСЬКА КВАЛІФІКАЦІЙНА РОБОТА

11.05 - МКР. 1950 «С» 2023.10.26. 015. ПЗ

МОТОРНОГО ЮРІЯ ЮРІЙОВИЧА

2024 р.

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ БІОРЕСУРСІВ І
ПРИРОДОКОРИСТУВАННЯ УКРАЇНИ
Економічний факультет**

УДК 657.633:331.34

ПОГОДЖЕНО
Декан економічного факультету

ДОПУСКАЄТЬСЯ ДО ЗАХИСТУ
Завідувач кафедри обліку та
оподаткування

_____ **Анатолій ДІБРОВА** _____ **Володимир ЛИТВИНЕНКО**

«___» _____ 2024 року

«___» _____ 2024 року

МАГІСТЕРСЬКА КВАЛІФІКАЦІЙНА РОБОТА

на тему:

«Облік, аналіз та внутрішній контроль розрахунків за єдиним соціальним внеском»

Спеціальність 071 – Облік і оподаткування

Освітня програма «Облік і аудит»

Орієнтація освітньої програми освітньо-професійна

**Гарант освітньо-
професійної програми**

к.е.н., доцент _____

Тамара ГУРЕНКО

**Керівник
магістерської
кваліфікаційної роботи**

к.е.н., доцент _____

Світлана ДЕРЕВ'ЯНКО

Виконав _____

Юрій МОТОРНИЙ

Київ - 2024

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ БІОРЕСУРСІВ І
ПРИРОДОКОРИСТУВАННЯ УКРАЇНИ**

Економічний факультет

ЗАТВЕРДЖУЮ

Завідувач кафедри

обліку та оподаткування

к.е.н., доц. _____ **Володимир ЛИТВИНЕНКО**

“ ____ ” _____ 2023 р.

**ЗАВДАННЯ
ДО ВИКОНАННЯ МАГІСТЕРСЬКОЇ КВАЛІФІКАЦІЙНОЇ РОБОТИ
СТУДЕНТЦІ
Моторного Юрія Юрійовича**

Спеціальність 071 – Облік і оподаткування

Освітня програма «Облік і аудит»

Орієнтація освітньої програми освітньо-професійна

Тема магістерської кваліфікаційної роботи **«Облік, аналіз та внутрішній контроль розрахунків за єдиним соціальним внеском»**

затверджена наказом ректора НУБіП України від 26 жовтня 2023 року № 1950 «С»

Термін подання завершеної роботи на кафедру _____

Вихідні дані до магістерської кваліфікаційної роботи: *законодавчо-нормативна база України, наукова та періодична література, матеріали науково-практичних конференцій, інформація Інтернет видань і веб – сайтів та дані обліку і звітності ТОВ «Імпорт-Експерт».*

Перелік питань, що підлягають дослідженню:

1. Розрахунки за єдиним соціальним внеском як об'єкт обліку, аналізу та внутрішнього контролю
2. Організація і методика обліку єдиного соціального внеску ТОВ «Імпорт-Експерт».
3. Аналіз та внутрішній контроль розрахунків за єдиним соціальним внеском

Перелік графічного матеріалу (за потреби): таблиці, рисунки.

Дата видачі завдання « ____ » _____ 2023 р.

**Керівник магістерської
кваліфікаційної роботи**

_____

Світлана ДЕРЕВ'ЯНКО

**Завдання прийняв до
виконання**

_____

Юрій МОТОРНИЙ

Реферат
на здобуття освітнього ступеня «Магістр» за темою
«Облік, аналіз та внутрішній контроль розрахунків за єдиним соціальним внеском»

У магістерській кваліфікаційній роботі досліджується економічна сутність розрахунків за єдиним соціальним внеском, а також особливості їх обліку, аналізу та внутрішнього контролю.

На практичних матеріалах товариства з обмеженою відповідальністю «ІМПОРТ-ЕКСПЕРТ» (ТОВ «ІМПОРТ-ЕКСПЕРТ»).

Метою даної роботи є дослідження теоретичних та розробка практичних аспектів діючої практики обліку, аналізу та внутрішнього контролю розрахунків за єдиним соціальним внеском.

У вступі даної роботи окреслено актуальність питань, які досліджуються в роботі, визначено предмет та об'єкт, мету та завдання дослідження.

В першому розділі роботи розглянуто економічний зміст, сутність розрахунків за єдиним соціальним внеском, нормативно-правове регулювання обліку, аналізу та внутрішнього контролю розрахунків за єдиним соціальним внеском.

В другому розділі наведено організаційно-економічну характеристику діяльності ТОВ «ІМПОРТ-ЕКСПЕРТ», організація обліку розрахунків за єдиним соціальним внеском, методичні аспекти обліку розрахунків за єдиним соціальним внеском в умовах законодавчих новацій, відображення інформації щодо розрахунків за єдиним соціальним внеском у звітності підприємства

В третьому розділі роботи розглянуто аналіз та внутрішній контроль розрахунків за єдиним соціальним внеском.

У висновках даної роботи зроблені висновки та наведені пропозиції щодо удосконалення обліку, аналізу та внутрішнього контролю розрахунків за єдиним соціальним внеском.

КЛЮЧОВІ СЛОВА: облік, ЄСВ, контроль, розрахунки, бюджет, звітність.

ЗМІСТ

ВСТУП	3
РОЗДІЛ 1. РОЗРАХУНКИ ЗА ЄДИНИМ СОЦІАЛЬНИМ ВНЕСКОМ ЯК ОБ'ЄКТ ОБЛІКУ, АНАЛІЗУ ТА ВНУТРІШНЬОГО КОНТРОЛЮ	7
1.1. Сутність розрахунків за єдиним соціальним внеском: обліково-економічний вимір	7
1.2. Нормативно-правове регулювання обліку, аналізу та внутрішнього контролю розрахунків за єдиним соціальним внеском	14
Висновки до розділу 1	19
РОЗДІЛ 2. ОРГАНІЗАЦІЯ І МЕТОДИКА ОБЛІКУ ЄДИНОГО СОЦІАЛЬНОГО ВНЕСКУ	21
2.1. Організаційно-економічна характеристика підприємства	21
2.2. Організація обліку розрахунків за єдиним соціальним внеском	26
2.3. Методичні аспекти обліку розрахунків за єдиним соціальним внеском в умовах законодавчих новацій.....	32
2.4. Відображення інформації щодо розрахунків за єдиним соціальним внеском у звітності підприємства	36
Висновки до розділу 2	46
РОЗДІЛ 3. АНАЛІЗ ТА ВНУТРІШНІЙ КОНТРОЛЬ РОЗРАХУНКІВ ЗА ЄДИНИМ СОЦІАЛЬНИМ ВНЕСКОМ	47
3.1. Організація внутрішнього контролю розрахунків за єдиним соціальним внеском та його інформаційне забезпечення	47
3.2. Процедури аналізу та внутрішнього контролю розрахунків за єдиним соціальним внеском	55
3.3. Методика аналізу та внутрішнього контролю розрахунків за єдиним соціальним внеском та узагальнення його результатів	58
Висновки до розділу 3	64
ВИСНОВКИ	66
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ	69
Д О Д А Т К И	77

ВСТУП

Актуальність теми. Облік єдиного соціального внеску охоплює ідентифікацію та облік платників ЄСВ і об'єктів оподаткування, сервісне обслуговування платників, організацію та контроль за сплатою ЄСВ згідно з чинним законодавством. Сучасні умови діяльності та оподаткування суб'єктів господарювання вимагають вдосконалення обліку та контролю за нарахуванням і сплатою єдиного соціального внеску.

Основним завданням соціального страхування є не тільки захист працюючого населення від соціальних ризиків, але й створення правових та економічних передумов для забезпечення матеріального добробуту в майбутньому. Проте діюча система соціального страхування виконує ці функції лише частково. Програми соціального захисту економічно активного населення, розроблені ще за радянських часів, вже не можуть ефективно компенсувати наслідки політичної та соціально-економічної кризи.

Облік розрахунків за ЄСВ має важливе значення для фінансового обліку підприємства та оцінки його фінансового стану. Економічна ситуація та фінансові умови також впливають на цей облік. Під час періодів економічної нестабільності чи криз можуть виникати специфічні аспекти, пов'язані з цим питанням. Тому існуючі проблеми формування обліку, контролю нарахування та сплати єдиного соціального внеску потребують удосконалення.

Цим проблемам присвятили свої дослідження як вітчизняні, так і зарубіжні науковці, серед яких А.М. Герасимович, І.О. Власова, С.Ф. Голов, В.В. Головач, Н.М. Грабова, Н.М. Давиденко, І.А. Єфремов, В.М. Костюченко, М.М. Коцупатрий, Ю.А. Кузьмінський, Н.М. Малюга, В.В. Палій, В.Ф. Палій, О.А. Петрик, О.М. Петрук, Л.В. Чижевська, В.Г. Швець та інші. Аналіз наукових праць провідних економістів і досвіду господарської діяльності свідчить, що актуальність деяких теоретичних аспектів, зокрема щодо обліку та аудиту ЄСВ і шляхів його реформування, залишається високою. Незважаючи на значну кількість публікацій у цій галузі, проблеми страхування, особливо в

розрізі об'єктів страхування в Україні, досі не повністю вирішені й мають різноплановий характер.

Мета і завдання дослідження. *Метою* роботи є дослідження теоретичних та розробка практичних аспектів діючої практики обліку, аналізу та внутрішнього контролю розрахунків за єдиним соціальним внеском.

Завдання магістерської кваліфікаційної роботи:

- розглянути сутність розрахунків за єдиним соціальним внеском: обліково-економічний вимір;
- розглянути нормативно-правове регулювання обліку та внутрішнього контролю розрахунків за єдиним соціальним внеском;
- дати організаційно-економічну характеристику господарювання;
- розглянути організацію обліку розрахунків за єдиним соціальним внеском;
- розкрити методичні аспекти обліку розрахунків за єдиним соціальним внеском в умовах законодавчих новацій;
- дослідити особливості відображення інформації щодо розрахунків за єдиним соціальним внеском у звітності підприємства;
- оцінити стан організації внутрішнього контролю розрахунків за єдиним соціальним внеском та його інформаційне забезпечення;
- розглянути процедури аналізу та внутрішнього контролю розрахунків за єдиним соціальним внеском;
- узагальнити існуючі підходи до методики аналізу та внутрішнього контролю розрахунків за єдиним соціальним внеском, узагальнення його результатів.

Об'єктом дослідження є процес обліку, аналізу та внутрішнього контролю розрахунків за єдиним соціальним внеском як основи його реформування.

Предметом дослідження є теоретичні та методико-організаційні засади бухгалтерського обліку, аналізу та внутрішнього контролю розрахунків за єдиним соціальним внеском.

У ході дослідження було використано загальнонаукові методи теоретичного та емпіричного вивчення економічних явищ і процесів, що відбуваються в обліку, аналізі та внутрішньому контролі поточних зобов'язань. Для уточнення категоріального апарату застосовувались методи пізнання та спостереження, теоретичного узагальнення, термінологічного аналізу, порівняльно-історичний метод, а також абстрактно-логічний і системний підхід (розділ 1). Методи аналізу та синтезу, індукції та дедукції застосовувались для дослідження й критичної оцінки стану організації обліку та внутрішнього контролю розрахунків за єдиним соціальним внеском, а також для розробки практичних рекомендацій щодо їх удосконалення (розділи 2, 3). Графічний і табличний методи використовувались для наочного відображення статистичного матеріалу щодо розрахунків з ЄСВ (розділ 1).

Інформаційну базу дослідження складають основоположні теорії економіки та бухгалтерського обліку, представлені в наукових працях вітчизняних і зарубіжних авторів, нормативно-правові акти, що регулюють економічну діяльність підприємств, спеціальна література з питань обліку та внутрішнього контролю розрахунків за ЄСВ, офіційні матеріали Міністерства доходів, Державної фіскальної служби та Державної служби статистики України, а також дані досліджуваного підприємства (ТОВ «Імпорт-Експерт»), ресурси Інтернету. Магістерська кваліфікаційна робота виконувалась з використанням пакетів програмного забезпечення Microsoft Excel, BAS: Бухгалтерія.

Апробація результатів та публікації. Окремі результати магістерської кваліфікаційної роботи обговорювались на науково-практичних конференціях. Зокрема:

– VII Всеукраїнській науково-практичній студентській онлайн-конференції за темою «Соціально-економічні аспекти розвитку України в умовах глобальних викликів», яка відбулась в НУБіП України, 9-10 листопада 2023 р.. Тези доповіді «Облік, аналіз та внутрішній контроль розрахунків за єдиним соціальним внеском» [35];

– Proceedings of V International Scientific and Practical Conference Chicago, USA 11-13 January 2024. Тези доповіді «Єдиний соціальний внесок та його значення в податковій системі України» [36].

Структура та обсяг роботи. Магістерська кваліфікаційна робота складається зі вступу, трьох розділів та висновків, додатків, списку використаних джерел. Робота містить 28 таблиць і 12 рисунків. Список використаних джерел налічує 75 найменування на 8 сторінках; 5 додатків подано на 7 сторінках.

РОЗДІЛ 1

РОЗРАХУНКИ ЗА ЄДИНИМ СОЦІАЛЬНИМ ВНЕСКОМ ЯК ОБ'ЄКТ ОБЛІКУ, АНАЛІЗУ ТА ВНУТРІШНЬОГО КОНТРОЛЮ

1.1. Сутність розрахунків за єдиним соціальним внеском: обліково-економічний вимір

Соціальне страхування як економічна категорія є системою соціально-трудова відносин, що включає сукупність форм і методів створення цільових фондів для покриття збитків і надання допомоги застрахованим особам та їхнім родинам у разі виникнення певних соціальних ризиків.

Головним призначенням соціального страхування є забезпечення реалізації конституційно закріплених прав економічно активних громадян на матеріальне забезпечення у разі повної або часткової втрати працездатності, у разі хвороби, безробіття, старості, втрати годувальника [3].

В економічній літературі, присвяченій страховій діяльності, наведено різні точки зору авторів, що досліджували ці питання. В таблиці 1.1 представлено різні наукові погляди на термін «страхування» як економічну категорію:

Таблиця 1.1

Визначення терміна «страхування» як економічної категорії

Автор, джерело,	Визначення
Закон України «Про страхування» від 4.10.2001 року № 2745–II [18]	Вид цивільно-правових відносин щодо захисту майнових інтересів фізичних осіб та юридичних осіб у разі настання певних подій (страхових випадків), визначених договором страхування або чинним законодавством, за рахунок грошових фондів, що формуються шляхом сплати фізичними особами та юридичними особами страхових платежів (страхових внесків, страхових премій) та доходів від розміщення коштів цих фондів.
Федорова Т. А. [68]	Створення цільових фондів грошових засобів, призначених для компенсації збитків, котрі виникли внаслідок неочікуваних, випадкових за природою подій

Продовження табл. 1.1

Господарський кодекс України [13]	Діяльність спеціально уповноважених державних організацій та суб'єктів господарювання (страховиків), пов'язана із наданням страхових послуг юридичним особам або громадянам (страхувальникам) щодо захисту їх майнових інтересів у разі настання визначених законом чи договором страхування подій (страхових випадків), за рахунок грошових фондів, які формуються шляхом сплати страхувальниками страхових платежів
Осадець С.С. [63]	Економічні відносини, за яких страхувальник сплатою грошових внесків забезпечує собі або іншій особі в разі настання події, обумовленої договором або законом, суму виплати страховиком, який отримує певний обсяг відповідальності, а для її забезпечення поповнює й ефективно розміщує резерви, вживає превентивні заходи для зменшення ризику, а в разі необхідності перестраховує частину останнього
Самойловський А.Л. [60]	Система економічних відносин, що є важливою складовою господарського механізму і формою реалізації майнових інтересів страховика та страхувальника щодо утворення й використання грошового фонду, що виступає необхідною передумовою забезпечення безперервності і безперебійності суспільного виробництва
Царенко О.В. [72]	«Всеосяжний та всепроникаючий інструмент» (вид діяльності) із забезпечення збереження та відтворення товарів й послуг з метою відновлення майнового стану окремих осіб та стабільності економіки шляхом концентрації в спеціально створених фондах коштів (джерел інвестиційних ресурсів), який має можливість створення додаткового захисту не лише для клієнтів, але й для себе за допомогою системи перестраховання
Криворучко А.В. [27]	Сутність і загальна мета страхування є в максимальному захисті його матеріальних компонентів від дії руйнівної сили, яку статистично можна передбачити, але не можна відвернути

Примітка. Узагальнено автором на основі [13,30,44,56,59,64,68]

Отже, страхування – це:

- гарантія повернення коштів у разі настання страхових випадків;
- система форм і методів створення цільових грошових фондів та їх використання для відшкодування збитків;
- механізм перерозподілу збитків;
- фінансові перерозподільчі відносини, пов'язані з наявністю страхового ризику як ймовірності та можливості настання страхових випадків;
- комплекс заходів, спрямованих на зниження ризику збитків [26].

З економічної точки зору страхування – система економічних відносин, що виникають між страховиком та страхувальником, щодо забезпечення захисту майнових інтересів страхувальника за рахунок сплати ним страхових

внесків до спеціально створених для цього грошових фондів, звідки здійснюється відшкодування збитків у разі настання обумовлених страхових випадків [26].

З юридичної точки зору визначення терміну страхування наведено в Законі України «Про страхування», відповідно до норм якого страхування – вид цивільно-правових відносин щодо захисту майнових інтересів громадян та юридичних осіб у разі настання певних подій (страхових випадків), визначених договором страхування або чинним законодавством, за рахунок грошових фондів, що формуються шляхом сплати громадянами та юридичними особами страхових платежів (страхових внесків, страхових премій) та доходів від розміщення коштів цих фондів [18].

Основними функціями страхування є (табл.1.2):

Таблиця 1.2

Функції страхування

Функція	Характеристика
Ризикова (функція відшкодування)	передача страховику матеріальної відповідальності за наслідки ризику у разі настання страхових подій, визначених чинним законодавством або договором страхування; у межах цієї функції страховику покладається матеріальна відповідальність за наслідки ризику
Превентивна (запобіжна функція)	спрямована на попередження можливих збитків та зменшення їх наслідків від несприятливих страхових подій; страховик зацікавлений у тривалому збереженні коштів страхового фонду, тому прагне знизити ймовірність виплат, зменшуючи вірогідність настання страхових випадків; для цього страховик застосовує фінансову та правову превенцію. Фінансова превенція полягає у тому, що частина доходів страховика може бути спрямована на фінансування заходів із запобігання подіям, як-от ДТП чи пожежам. Правова превенція передбачає, що страховик не приймає на страхування певні ризики.
Заощаджувальна (накопичувальна функція)	дає можливість страхувальнику накопичити певну страхову суму через сплату страхових внесків, за умови відсутності страхових випадків протягом терміну дії договору страхування; це характерно для окремих видів особистого страхування, зокрема для довгострокових угод (страхування життя, пенсійне та рентне страхування).
Контрольна	здійснення фінансового контролю за коректним проведенням страхових та інвестиційних операцій, ефективним формуванням і цільовим використанням страхових капіталів (включаючи державний нагляд і внутрішній аудит).

Примітка. Узагальнено автором на основі [3,18,26]

Єдиний внесок на загальнообов'язкове державне соціальне страхування (єдиний внесок) – консолідований страховий внесок, збір якого здійснюється до системи загальнообов'язкового державного соціального страхування в обов'язковому порядку та на регулярній основі з метою забезпечення захисту у випадках, передбачених законодавством, прав застрахованих осіб на отримання страхових виплат (послуг) за діючими видами загальнообов'язкового державного соціального страхування (соціальні гарантії на випадок безробіття, нещасних випадків чи професійних захворювань, пенсійне забезпечення та інші виплати)[30].

Платниками єдиного внеску на загальнообов'язкове державне соціальне страхування є:

- роботодавці;
- фізичні особи-підприємці, які обрали загальну чи спрощену систему оподаткування;
- особи, які провадять незалежну професійну діяльність (наукову, літературну, артистичну, художню, освітню або викладацьку, а також медичну чи юридичну практику тощо) та отримують від неї дохід;
- фермери, якщо вони не належать до осіб, які підлягають страхуванню;
- особи, які беруть добровільну участь у системі загальнообов'язкового державного соцстрахування [32] (дод. А).

ЄСВ є регулярним, обов'язковим та щомісячним платежем, який особи зобов'язані сплачувати не пізніше 20 числа наступного місяця.

Базою нарахування єдиного внеску на загальнообов'язкове державне соціальне страхування для роботодавців є сума заробітної плати, яку вони нараховують застрахованим працівникам.

Фізичні особи-підприємці на загальній системі оподаткування сплачують ЄСВ в залежності від розміру свого доходу.

Основна ставка ЄСВ складає 22% та стосується таких виплат:

- заробітної плати;

- прибутку фізичних осіб-підприємців, самозайнятих осіб, членів фермерських господарств тощо;
- різноманітних грошових винагород [42].

Мінімальна та максимальна сума єдиного внеску на загальнообов'язкове державне соціальне страхування залежить від розміру мінімальної зарплати.

Розподіл єдиного соціального внеску здійснюється до фондів загальнообов'язкового державного соціального страхування за відповідними пропорціями.

Як показують дані на рис. 1.1, понад 85% внеску направляється до солідарної системи загальнообов'язкового державного пенсійного страхування. Це обумовлено тим, що серед усіх видів соціального страхування пенсійне страхування має найбільшу кількість одержувачів виплат, що вимагає відповідних фінансових ресурсів [30].

Розглядаючи загальнообов'язкове державне соціальне страхування у разі тимчасової втрати працездатності та страхування від нещасного випадку на виробництві чи професійного захворювання, що призвели до втрати працездатності, слід відзначити, що найбільша частка видатків направляється на виплату допомоги у зв'язку з тимчасовою непрацездатністю та на компенсацію шкоди, заподіяної на виробництві.

Частка єдиного соціального внеску, що використовується для вирішення цих важливих соціальних завдань, перевищує 9% (рис. 1.1). Основна частина коштів системи загальнообов'язкового державного соціального страхування у разі безробіття направляється на виплату допомоги по безробіттю, а частка єдиного соціального внеску, що спрямовується на ці цілі, складає понад 5%.

Переваги функціонування єдиного внеску на загальнообов'язкове державне соціальне страхування в Україні для осіб, які працюють, і роботодавців представлені на рис. 1.2:

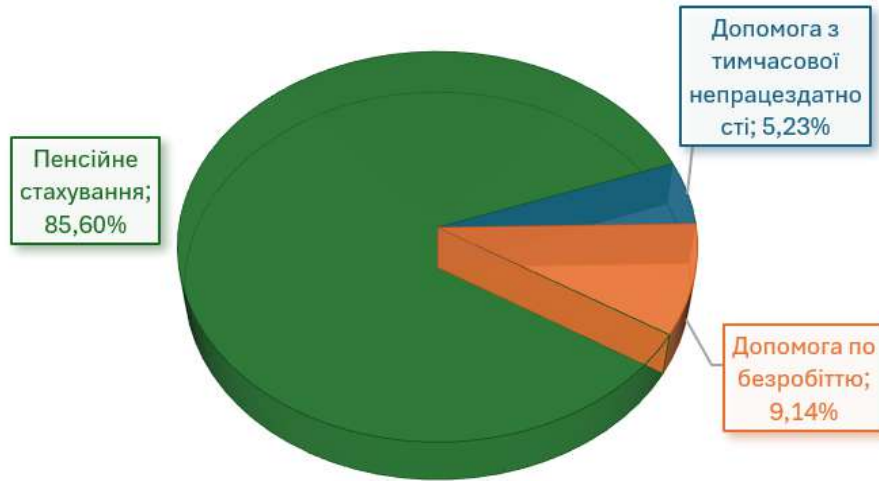

Рис. 1.1. Пропорції розподілу єдиного соціального внеску

Примітка. Побудовано автором за даними Фонду соціального страхування України

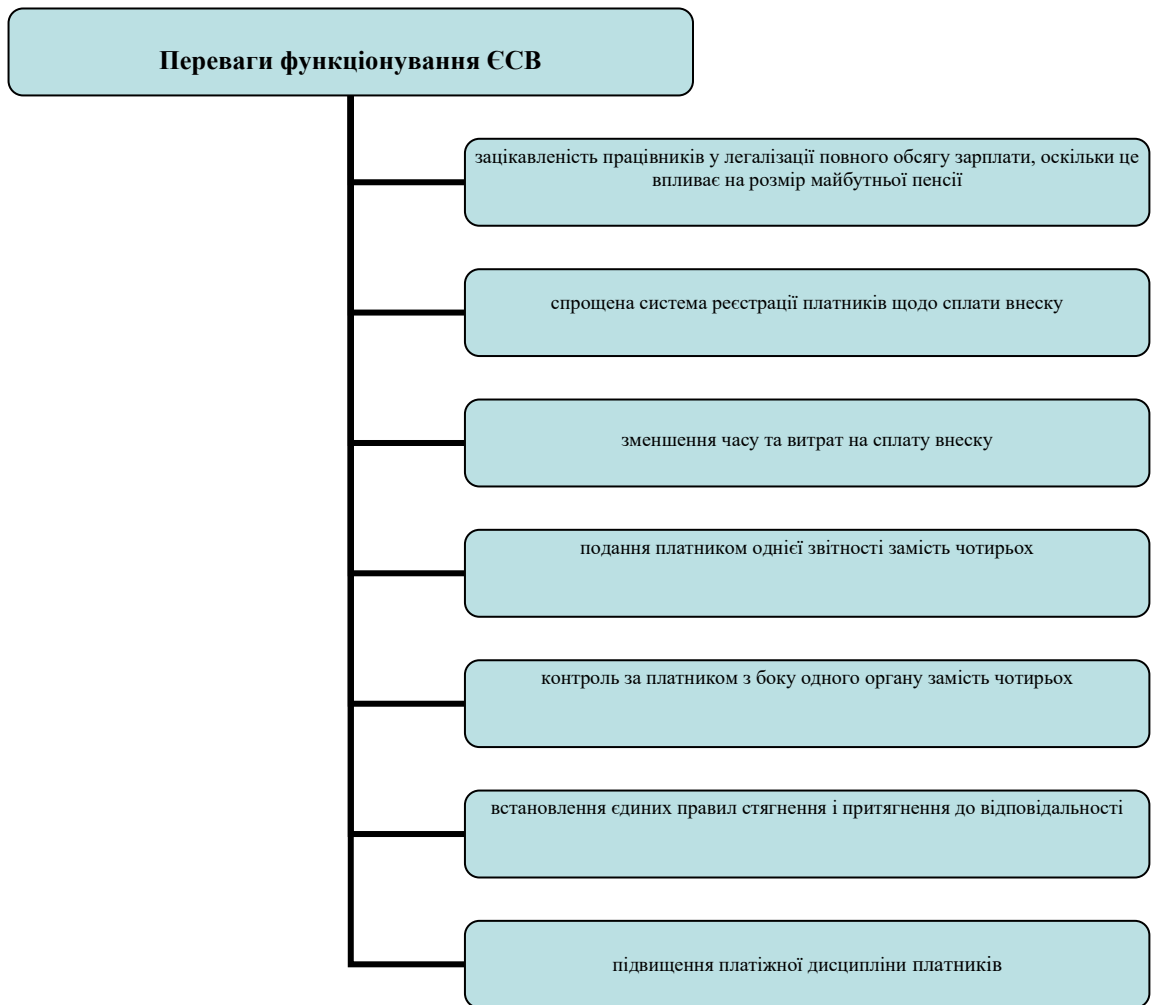

Рис. 1.2. Переваги функціонування єдиного внеску на загальнообов'язкове державне соціальне страхування

Примітка. Побудовано автором за даними Фонду соціального страхування України

До недоліків функціонування єдиного соціального внеску можна віднести такі:

- запровадження внеску, поки не вирішене питання зниження навантаження на фонд оплати праці, що є головною причиною його тінізації;
- значний розрив у часі при нарахуванні та виплаті за лікарняними листками, допомоги у зв'язку з безробіттям;
- відсутність контролю за діяльністю фондів загальнообов'язкового державного соціального страхування з боку громадських формувань [32].

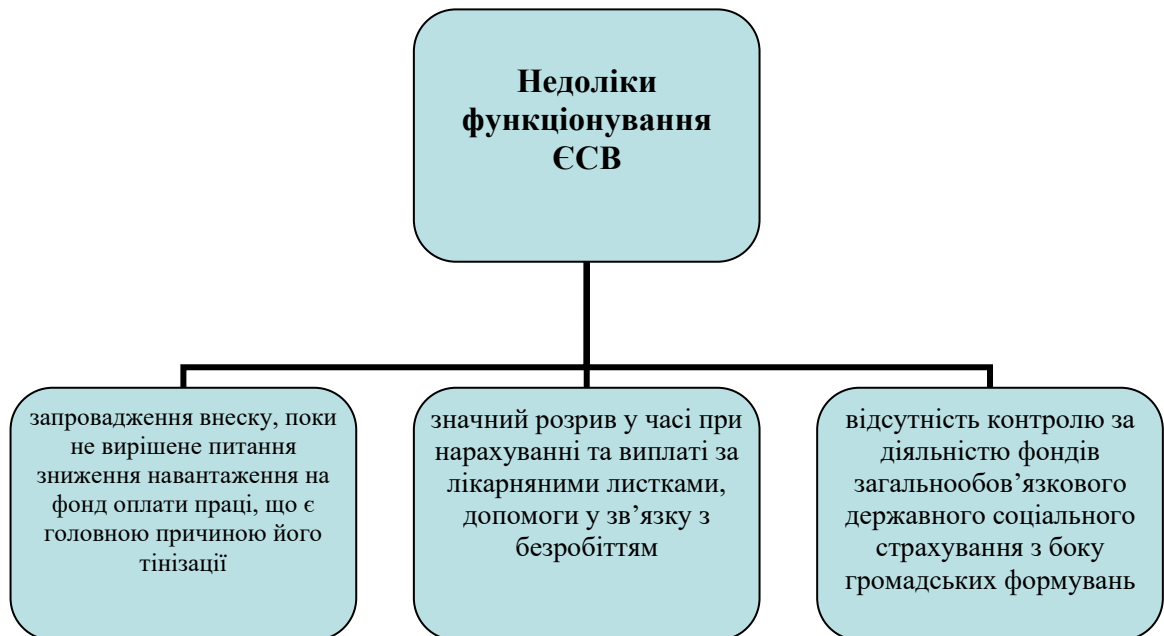

Рис. 1.3. Недоліки функціонування єдиного внеску на загальнообов'язкове державне соціальне страхування

Примітка. Побудовано автором за даними Фонду соціального страхування України

Отже, страхування є специфічною формою господарської діяльності, під час якої формуються страхові фонди, з яких, у разі настання страхового випадку, передбаченого законодавством або договором, здійснюється виплата страхувальникам.

1.2. Нормативно-правове регулювання обліку, аналізу та внутрішнього контролю розрахунків за єдиним соціальним внеском

В Україні нормативно-правова база соціального страхування базується на вимогах Європейського кодексу соціального забезпечення та рекомендаціях Міжнародної Організації Праці №67 «Щодо забезпечення доходу» [59].

Нормативною базою, що регулює облік і внутрішній контроль розрахунків за єдиним соціальним внеском є:

- Податковий кодекс України;
- Закон України «Про збір та облік єдиного внеску на загальнообов’язкове державне соціальне страхування»;
- Наказ Міністерства фінансів України №449 «Про затвердження Інструкції про порядок нарахування і сплати єдиного внеску на загальнообов’язкове державне соціальне страхування».

Правові, організаційні та фінансові засади конкретних видів загальнообов’язкового державного соціального страхування визначаються окремими законами:

- Основи законодавства України про загальнообов’язкове державне соціальне страхування – Закон України №16/98-ВР від 14.01.1998 р. (остання редакція 13.02.2020 р.) [44];
- Про загальнообов’язкове державне пенсійне страхування – Закон України №1058-15 від 9.07.2003р. (остання редакція 24.08.2024 р.) [54];
- Про загальнообов’язкове державне соціальне страхування – Закон України №1105-14 від 23.09.1999р. (остання редакція 24.08.2024 р.) [55];
- Про загальнообов’язкове державне соціальне страхування на випадок безробіття – Закон України №1533-14 від 2.03.2000 р. (остання редакція 24.08.2024 р.) [56];
- Про збір та облік єдиного внеску на загальнообов’язкове державне соціальне страхування – Закон України №2464-17 від 8.07.2010 р. (остання редакція 03.09.2024 р.) [57].

Можна виділити такі етапи розвитку нормативно-правової бази розрахунків з ЄСВ (табл. 1.3):

Таблиця 1.3

Етапи розвитку нормативно-правової бази розрахунків з ЄСВ

Етап	Роки	Законодавство
1 етап	1998 р.	Прийняття Закону України «Основи законодавства України про загальнообов'язкове державне соціальне страхування». Розроблено Основи законодавства України про соціальне страхування, прийняті в вигляді базового рамкового закону
2 етап	1999-2000 р.	Прийняття законів «Про загальнообов'язкове державне соціальне страхування від нещасного випадку на виробництві та професійного захворювання, які спричинили втрату працездатності», «Про загальнообов'язкове державне соціальне страхування на випадок безробіття», «Про загальнообов'язкове державне соціальне страхування у зв'язку з тимчасовою втратою працездатності та витратами, зумовленими народженням та похованням». Таким чином створено законодавчі умови для становлення системи загальнообов'язкового державного соціального страхування, що заснована на вимогах Європейського кодексу соціального забезпечення та рекомендаціях МОП
3 етап	2001 р.	Запровадження в Україні державного соціального страхування. Відповідно до прийнятих законів запроваджено 3 види загальнообов'язкового державного соціального страхування: <ul style="list-style-type: none"> – на випадок безробіття; – у зв'язку з тимчасовою втратою працездатності та витратами, зумовленими народженням та похованням; – від нещасного випадку на виробництві та професійного захворювання, які спричинили втрату працездатності
4 етап	2002-2004 р.	Вдосконалення законодавства про загальнообов'язкове державне соцстрахування, впровадження пенсійного і медичного соцстрахування
5 етап	2010 р.	Запровадження державного соцстрахування на базі ЄСВ. Запроваджено 4 види загальнообов'язкового державного соцстрахування та єдиний соціальний внесок в Пенсійний фонд України з наступним перерозподілом його між іншими фондами

Примітка. Узагальнено автором на основі [3,18,44]

Постанови Кабінету Міністрів України, правління Пенсійного фонду України та інших державних цільових фондів уточнюють положення законів і розробляють механізми їх реалізації. Крім того, Кабінет Міністрів України має право видавати нормативні акти в межах своїх повноважень, що стосуються соціального захисту населення. Механізм державного регулювання соціального

страхування в Україні складається з комплексу фінансових форм, методів та інструментів управління фінансовими ресурсами, які використовуються під час настання страхових випадків.

Обов'язкове соціальне страхування регулюється законами, що стосуються обов'язкового страхування та державних позабюджетних фондів, а правила страхування встановлюються державою.

Основною метою його регулювання є впровадження єдиних правил ведення бухгалтерського обліку та складання фінансової звітності, що обов'язково для всіх підприємств. Це удосконалює системи бухгалтерського обліку та фінансової звітності.

Існуючі нормативно-правові забезпечення поділяються на п'ять рівнів (табл. 1.4).

Таблиця 1.4

Нормативні документи з регулювання бухгалтерського обліку

Рівні	Нормативні документи
I рівень: Вихідні правові норми	Податковий кодекс, Закон України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні», інші закони.
II рівень: Акти вищих органів виконавчої влади	Укази Президента, постанови КМУ в сфері бухгалтерського обліку.
III рівень: Підзаконні акти Мінфіну	Положення (стандарти) бухгалтерського обліку, інші нормативно-правові акти, що є прерогативою Мінфіну.
IV рівень: Підзаконні акти міністерств і держкомітетів	Інструкції, положення, вказівки та методичні рекомендації, що ґрунтуються на Положеннях бухгалтерського обліку.
V рівень: Децентралізовані нормативні акти	Накази, розпорядження суб'єктів господарювання щодо форм організації бухгалтерського обліку і облікової політики.

Примітка. Узагальнено автором на основі [20,24,38,48]

Обов'язкове страхування є загальним та іноді виключає високододатні групи населення, здійснюється державними позабюджетними фондами (трастами). Страхувальниками є роботодавці, працівники, держава. Воно здійснюється за рахунок внесків роботодавців, працівників та субсидій з державного бюджету [3].

З 01 січня 2011 року нарахування соціальних внесків здійснюється сплатою єдиного соціального внеску.

Згідно з даними Пенсійного фонду, у 2023 році загальна кількість застрахованих осіб, за яких сплачується або які самостійно сплачують ЄСВ, становила 11,23 млн осіб. Серед них 77,3% – це наймані працівники, 9,4% – фізичні особи-підприємці, самозайняті та члени фермерських господарств, а 13,3% припадає на інші категорії, включаючи військовослужбовців.

У 2023 році розподіл надходжень єдиного соціального внеску для більшості категорій платників відбувається таким чином: 85,4% спрямовується на виплату пенсій, 5,1% – на допомогу з безробіття, а 9,5% – на виплату лікарняних.

Для військовослужбовців розподіл виглядає так: 97,25% надходжень йде на пенсійні виплати, а 2,75% – на допомогу з безробіття.

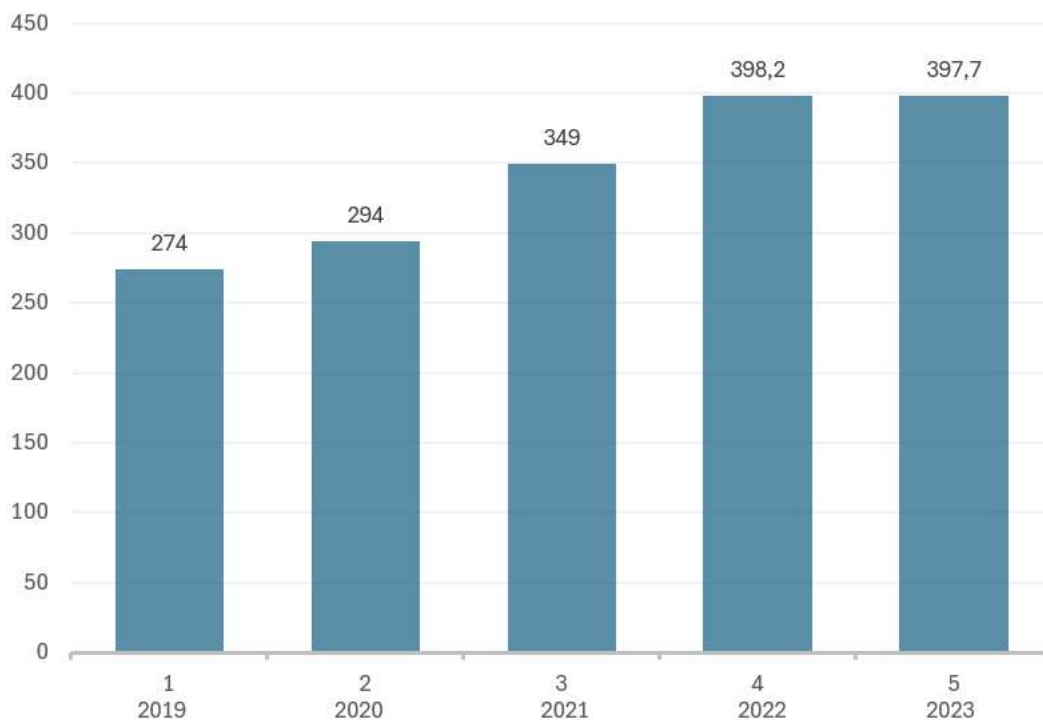

Рис. 1.4. Динаміка надходжень ЄСВ протягом 2019-2023 рр., млрд грн.

Примітка. Побудовано автором за даними Фонду соціального страхування України

Протягом останніх 5 років спостерігається практично на одному рівні надходжень ЄСВ. У 2022 році було сплачено 398,2 млрд грн ЄСВ (у середньому 33,18 млрд грн на місяць), протягом 2023 року надійшли 397,7 млрд грн., що в середньому становить 33,14 млрд грн на місяць. Це є наслідком підвищення грошового забезпечення військових.

Водночас надходження ЄСВ постійно залишаються недостатніми для покриття соціальних видатків, що підтверджується регулярним дофінансуванням Пенсійного фонду з державного бюджету.

Фінансування з державного бюджету частково покривають розрив у бюджеті Пенсійного фонду, який виникає через високі пенсії окремим категоріям пенсіонерів, а також доплати до мінімального рівня пенсій.

Динаміка трансфертів з державного бюджету до Пенсійного фонду протягом останніх 5 років представлена на рисунку 1.5:

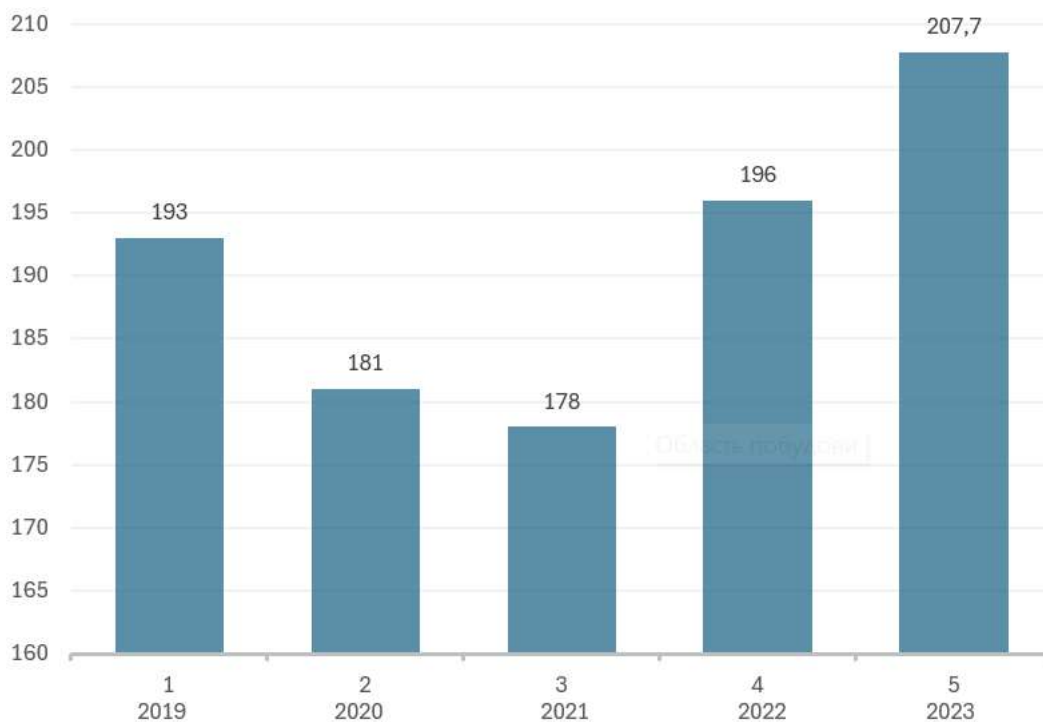

Рис. 1.5. Динаміка трансфертів з держбюджету 2019-2023 рр., млрд грн.

Примітка. Побудовано автором за даними Фонду соціального страхування України

Таким чином, ЄСВ забезпечує дві третини надходжень до Пенсійного фонду та основну частину надходжень до Фонду соцстраху та Фонду з безробіття.

Соціальне страхування ґрунтується на таких принципах, викладених у Законі України «Про загальнообов'язкове державне соціальне страхування»:

- законодавчого визначення умов і порядку здійснення соціального страхування;
- обов'язковості страхування осіб відповідно до видів соціального страхування та можливості добровільності страхування у випадках, передбачених законом;
- державних гарантій реалізації застрахованими особами своїх прав;
- обов'язковості фінансування фондом витрат, пов'язаних із наданням матеріального забезпечення, страхових виплат та соціальних послуг, в обсягах, передбачених цим законом;
- формування та використання страхових коштів на засадах солідарності та субсидування;
- диференціації розміру виплати допомоги залежно від страхового стажу;
- диференціювання страхового тарифу з урахуванням умов і стану безпеки праці, виробничого травматизму та професійної захворюваності на кожному підприємстві;
- економічної зацікавленості суб'єктів страхування в поліпшенні умов і безпеки праці;
- цільового використання коштів соціального страхування;
- відповідальності роботодавців та фонду за реалізацію права застрахованої особи на матеріальне забезпечення та соціальні послуги.

Висновки до розділу 1

Єдиний внесок на загальнообов'язкове державне соціальне страхування – це консолідований страховий платіж, що регулярно надходить до системи

державного соціального страхування. Розрахунки з ЄСВ є ключовим елементом соціального захисту населення. Основне призначення розрахунків за ЄСВ – забезпечення фінансування пенсійного та соціального страхування громадян.

Сплата єдиного соціального внеску є обов'язковою для підприємств, фізичних осіб-підприємців, осіб, які здійснюють незалежну професійну діяльність, фермерів, а також для тих, хто бере добровільну участь у системі загальнообов'язкового державного соціального страхування. Регулювання обліку та внутрішнього контролю розрахунків з ЄСВ здійснюється на основі Податкового кодексу України, а також відповідних Законів, Наказів та Постанов Кабінету Міністрів України.

РОЗДІЛ 2

ОРГАНІЗАЦІЯ І МЕТОДИКА ОБЛІКУ ЄДИНОГО СОЦІАЛЬНОГО ВНЕСКУ

2.1. Організаційно-економічна характеристика підприємства

ТОВ «ІМПОРТ-ЕКСПЕРТ» було створено 09 січня 2019 року. Код ЄДРПОУ 42741775. Підприємство зареєстроване за адресою 03066, Україна, місто Київ, вулиця Колоса Сергія, будинок, 2є, квартира, 1. Керівником підприємства є Агеев Олександр Костянтинович. Кількість працівників складає 5 осіб.

Основним видом діяльності підприємства є: 46.72 Оптова торгівля металами та металевими рудами.

Статутний капітал підприємства складає 55 000 000 грн. Він внесений двома засновниками:

1. Керівником Агеевим Олександром Костянтиновичем 5 250 000 грн, що складає 9,55% від статутного капіталу;
2. ТОВ «МЕТ-РЕСУРС» 49 750 000 грн, що складає 90,45% від статутного капіталу.

Станом на 31.12.2023 на підприємстві немає неоплаченого капіталу, засновники повністю внесли свої внески.

Підприємство займається закупівлею металевого прокату закордоном і продажом його покупцям на території України. Товар закуповується в Польщі та Південній Кореї . Основними постачальниками є наступні компанії :

1. Польща
  - 1.1. BW Waclaw Tryba
  - 1.2. BW Waclaw Tryba S.K.A.
  - 1.3. FINISH PROFILES
  - 1.4. SERWISTAL Sp.zo.o
  - 1.5. Mar-Jola Bi ViT Widerlik Sp.zo.o
  - 1.6. POLSTAL W.DODEK SP.Z.O.O.

1.7. REGAMET Sp.zo.o

2. Південна Корея

2.1. KEO SANG CO

На основі даних підприємства проведемо горизонтальний аналіз Балансу (табл.2.1).

Таблиця 2.1

Горизонтальний аналіз активу Балансу, тис.грн.

Баланс підприємства	Значення показників		Горизонтальний аналіз	
	На початок періоду	На кінець періоду	абсолютні змінні	відносні змінні, %
Активи	97259,4	541309,9	444050,5	456,56
Необоротні активи	8723,6	91254,5	82530,9	946,06
Оборотні активи	88535,8	450055,4	361519,6	408,33
Дебіторська заборгованість за продукцію, товари, роботу, послуги	53190,2	318628,0	265437,8	499,00
Запаси	4516,8	21620,3	17103,5	378,66
Гроші та їх еквіваленти	385	3417	3032	787,53
Пасив	97259,4	541309,9	444040,5	456,56
Власний капітал	55426,7	55138,6	-288,1	-0,52
Поточні зобов'язання	40547,6	484829,7	444282,1	1095,71
Поточна кредиторська заборгованість за товари, роботи, послуги	13346,3	484804,7	471458,4	3532,50

Примітка. Розраховано автором на основі даних ТОВ «ІМПОРТ-ЕКСПЕРТ»

Аналізуючи дані таблиці 2.1, спостерігається значне збільшення всіх статей балансу. Це пов'язано із значним збільшенням обсягом діяльності підприємства. Загальна сума активів підприємства збільшилася на 444050,5 тис. грн. або більш, ніж на 456,56%. Це збільшення відбулось за рахунок значного збільшення необоротних та оборотних активів. Абсолютна величина зниження у оборотних активах склала 361519,6 тис. грн. або більше, ніж 408,33% їх річної величини. У той же час, збільшилася сума основних засобів підприємства порівняно з попереднім роком (в абсолютному вимірюванні – на 82530,9 тис. грн.). Виробничі запаси збільшилися за рік на 17103,5 тис. грн. або на 408,33%. Все це свідчить про стабілізацію обороту підприємства і позитивну тенденції у його роботі. В той же час, збільшилася сума і частка дебіторської заборгованості за товари та послуги - в абсолютному вимірюванні на 265437,8

тис. грн. (або на 499,00%). Це означає, що підприємство фактично дебетувало своїх партнерів по бізнесу, які не вчасно розраховувалися за товари та послуги, що надавалися підприємством. Якщо підприємство має надійних партнерів, що будуть вчасно сплачувати борги то буде стабільність підприємницької діяльності і зберігатися ліквідність підприємства.

Також збільшилася частка найбільш ліквідних активів це гроші та їх еквіваленти абсолютна величина яких склала 3032 тис. грн. або на 787,53%.

При аналізі пасивів підприємства слід зазначити, що зобов'язання підприємства теж значно зросли, у тому числі поточні зобов'язання збільшилися на 444282,1 тис. грн. (1095,71%). Це відбулося внаслідок значного зростання кредиторської заборгованості. Таким чином, підприємство накопичує заборгованість з постачальниками та підрядчиками за виконані роботи та отримані послуги.

В цілому слід зазначити, що динаміка показників ліквідності є позитивною. Зменшення короткострокової заборгованості підприємства збільшує ліквідність підприємства і його фінансову стійкість.

Далі проведемо вертикальний аналіз балансу ТОВ «ІМПОРТ-ЕКСПЕРТ» (табл.2.2).

Таблиця 2.2

Вертикальний аналіз балансу, тис.грн.

Баланс підприємства	Значення показників		Вертикальний аналіз	
	На початок періоду	На кінець періоду	На початок періоду	На кінець періоду
Активи	97259,4	541309,9	100%	100%
Необоротні активи	8723,6	91254,5	8,97%	16,86%
Оборотні активи	88535,8	450055,4	91,03%	83,14%
Дебіторська заборгованість за продукцію, товари, роботи, послуги	53190,2	318628,0	54,69%	58,86%
Запаси	4516,8	21620,3	4,64%	3,99%
Гроші та їх еквіваленти	385	3417	0,39%	0,63%
Пасив	97259,4	541309,9	100%	100%
Власний капітал	55426,7	55138,6	56,99%	10,19%
Поточні зобов'язання	40547,6	484829,7	41,59%	89,57%
Поточна кредиторська заборгованість за товари, роботи, послуги	13346,3	484804,7	24,08%	89,56%

Примітка. Розраховано автором на основі даних ТОВ «ІМПОРТ-ЕКСПЕРТ»

За даними таблиці 2.2 частка обігових активів у балансі підприємства є значною: на початок року вона складала 91,03%. Проте протягом аналізованого року відбулося зменшення цієї частки, а на кінець року ця тенденція ще більше закріпилася. Зрозуміло, що значна частка оборотних коштів позначається позитивно на показниках фінансової стійкості та ліквідності, тому що свідчить про збільшення запасів.

Частка основних засобів має тенденцію до збільшення, хоч і не значної, протягом року. Таким чином підприємство покращило свої показники ліквідності й фінансової стійкості внаслідок залучення коштів на поповнення оборотних активів.

Власний капітал підприємства знаходиться на рівні 56,99% - на початок року і 10,19% - на кінець року від загальної суми пасивів.

В той же час для підприємства негативним є те, що збільшилися поточні та короткострокові зобов'язання. Збільшилися поточні зобов'язання на 89,57%.

Отже, основними висновками, зробленими при вертикальному аналізі балансу підприємства можуть бути такі:

- структура статей балансу демонструє тенденцію до значного збільшення частки оборотних активів,
- у той же час, закріпилася негативна тенденція до збільшення частки дебіторської та кредиторської заборгованості.

Таким чином, аналіз балансу підприємства у горизонтальному і вертикальному розрізі показав, що підприємству не бракує оборотних активів, що позначається на рівні показників фінансової стійкості та ліквідності. В той же час спостерігається збільшення частки короткострокових зобов'язань. Частка власного капіталу є не значною величиною (біля 10,19 %), що говорить що підприємство має ризики.

Проведемо горизонтальний аналіз ф.№2 досліджуваного підприємства (табл.2.3).

Таблиця 2.3

Горизонтальний аналіз Форми №2 підприємства

Форма №2 підприємства	Значення показників		Горизонтальний аналіз	
	попередній рік	теперішній рік	абсолютні змінні	відносні змінні, %
Чистий дохід від реалізації продукції	428542,9	347449,5	-81093,4	-23,33
Інші операційні доходи	8490,7	11759,8	3269,1	38,50%
Собівартість реалізованої продукції	-435418,7	-334039,9	101378,8	-30,35%
Інші операційні витрати	-1710,1	-25134,6	-23424,5	1369,77
Податок на прибуток	-25	-21,6	3,4	15,74
Чистий прибуток	113,6	98,5	15,1	-15,33%

Примітка. Розраховано автором на основі даних ТОВ «ІМПОРТ-ЕКСПЕРТ»

Чистий дохід від реалізації продукції зменшився на кінець року і становить 347449,5 тис. грн. або 23,33%, що є негативною тенденцією. А ось операційні доходи збільшилися на 3269,1 тис. грн.. На кінець року також зменшилася собівартість реалізованої продукції на 30,35%, також значно зросли інші операційні витрати на 23424,5 тис. грн. Чистий прибуток не значно зменшився і становлять 98,5 тис. грн.

Розрахунок показників (коефіцієнтів) платоспроможності (фінансової стійкості) та ліквідності підприємства наведено в табл. 2.4.

Таблиця 2.4

Розрахунок показників (коефіцієнтів) платоспроможності (фінансової стійкості) та ліквідності підприємства

Показник	Нормативне значення	Показник за 2022 рік	Показник за 2023 рік
Коефіцієнт покриття	> 1	88535,8/40547,6=2,18	450055,4/484829,7=0,92
Коефіцієнт платоспроможності	> 0,5	55426,7/97259,4=0,57	55138,6/541309,9=0,1
Коефіцієнт фінансування	< 1 (зменшення)	(1285,1+40547,6)/55426,7= 0,75	(1341,6+484829,7)/55138,6=8,82

Примітка. Розраховано автором на основі даних ТОВ «ІМПОРТ-ЕКСПЕРТ»

Станом на 31.12.2023 відмічається значне зниження коефіцієнтів покриття, платоспроможності та фінансування. Коефіцієнт покриття репрезентує загальний погляд на ліквідність компанії, дає нам змогу перевірити, чи можуть всі активи з періодом оборотності менше одного року покривати зобов'язання з періодом погашення менш одного року. Значення < 1 свідчить про декапіталізацію компанії і недостатність короткострокової платоспроможності. Але для позикових коштів підприємств сфери торгівлі і послуг характеризується більш високою питомою вагою короткострокових позик, в зв'язку з чим норма коефіцієнта для цих підприємств може перебувати на більш низькому рівні - від одиниці і нижче.

Коефіцієнт платоспроможності важливий як для власників, так і для кредиторів компанії. Низьке значення показника буде сигналізувати про високий рівень ризиків і низьку стійкість компанії в середньостроковій перспективі. Нормальне значення коефіцієнта повинно бути більше 0,1.

Коефіцієнт співвідношення залученого капіталу і власного капіталу (коефіцієнт фінансування) знаходиться значно вище норми, що відображає негативну динаміку.

2.2. Організація обліку розрахунків за єдиним соціальним внеском

Ведення бухгалтерського обліку на підприємстві ТОВ «ІМПОРТ-ЕКСПЕРТ» регламентується Законом України «Про бухгалтерський облік і фінансову звітність в Україні» від 16.07.99 р. №996-XIV.[53]

За організацію бухгалтерського обліку на підприємстві ТОВ «ІМПОРТ-ЕКСПЕРТ» відповідальний керівник підприємства, який дотримується чинного законодавства та установчих документів. Основними завданнями бухгалтерського обліку на підприємстві ТОВ «ІМПОРТ-ЕКСПЕРТ» є:

– безупинне, суцільне і документальне спостереження за економічними процесами і явищами;

- забезпечення всіх рівнів управлінського персоналу підприємства інформацією для прийняття управлінських рішень;
- забезпечення контролю за збереженням майна підприємства ТОВ «ІМПОРТ-ЕКСПЕРТ» та законністю здійснення господарських операцій.

Найважливішими завданнями бухгалтерського обліку є забезпечення збереження майна та визначення результатів діяльності.

Облікова політика на підприємстві ТОВ «ІМПОРТ-ЕКСПЕРТ» будується таким чином, щоб бухгалтерський облік вівся раціонально та економно, згідно з розмірами організації та масштабами її діяльності. На підприємстві використовується журнально-ордерна система обліку з використанням комп'ютерної програми бухгалтерського обліку. Користувачами, які аналізують облікову політику підприємства, є: керівник організації, так як він стверджує облікову політику; бухгалтер організації, тому що формує облікову політику і виконує її у своїй роботі, аудитор, оскільки облікова політика є одним з об'єктів аудиторської перевірки, і з неї зазвичай починається сам процес перевірки; податкові інспектори, так як від багатьох принципів облікової політики залежить порядок формування того чи іншого об'єкта оподаткування [67].

Бухгалтерський облік, у тому числі, і облік розрахунків за ЄСВ складається з організації синтетичного та аналітичного обліку розрахунків. На підставі інформації синтетичного та аналітичного обліку на ТОВ «ІМПОРТ-ЕКСПЕРТ» визначається узагальнена інформація для відображення у фінансовій звітності. Особливого значення набуває правильно організовано саме аналітичний облік розрахунків за ЄСВ.

Характерною особливістю методу бухгалтерського обліку на підприємстві ТОВ «ІМПОРТ-ЕКСПЕРТ» є те, що його застосування забезпечує суцільне, безперервне, взаємопов'язане, документально обґрунтоване у вартісній оцінці відображення об'єктів, що обліковуються.

Головним нормативно-правовим документом, який регулює правові та організаційні засади забезпечення збору та обліку єдиного внеску на загальнообов'язкове державне соціальне страхування на підприємстві ТОВ

«ІМПОРТ-ЕКСПЕРТ», а також умови та порядок його нарахування і сплати та повноваження органу, що здійснює його збір та ведення обліку, є Закон України від 08.07.2010 № 2464-VI «Про збір та облік єдиного внеску на загальнообов’язкове державне соціальне страхування» [11].

В наказі про облікову політику ТОВ «ІМПОРТ-ЕКСПЕРТ» визначені основні аспекти організації ведення податкового обліку: перелік податків, що сплачує підприємство, строки сплати податків, строки подання звітності, перелік первинних документів та реєстрів обліку, синтетичних та аналітичних рахунків на яких здійснюється облік податків тощо. Основні аспекти організації ведення податкового обліку на підприємстві ТОВ «ІМПОРТ-ЕКСПЕРТ» представлено в таблиці 2.5:

Таблиця 2.5

Основні аспекти організації ведення податкового обліку

Податки	Первинні документи	Реєстри обліку	Податкова звітність
ЄСВ ПДФО Військовий збір	Табель використання робочого часу, Трудова угода, Акти виконаних робіт, Наряд на відрядну роботу	Відомість нарахування заробітної плати, Розрахункова відомість, Відомість нарахування ЄСВ	Податковий розрахунок сум доходу, нарахованого (сплаченого) на користь платників податків – фізичних осіб, і сум утриманого з них податку, а також сум нарахованого єдиного внеску
ПДВ Податок на прибуток	Рахунки, виписки банку, акти виконаних робіт, ТТН, накладні, податкові накладні	Реєстри обліку розрахунків за ПДВ за рахунками 641, 643, 644	Податкова декларація з ПДВ, Податкова декларація з податку на прибуток

Примітка. Узагальнено автором на основі [5,15,63]

Як показало проведене нами спостереження, вивчення документів та записів, бухгалтерією ТОВ «ІМПОРТ-ЕКСПЕРТ» своєчасно і правильно відображаються в обліку операції з нарахування, утримання та сплати суми єдиного внеску на загальнообов’язкове державне соціальне страхування. Базою для нарахування єдиного соціального внеску є сума оплати праці, що включає до себе такі складові: основну й додаткову заробітну плату, інші компенсаційні і заохочувальні виплати [3].

ТОВ «ІМПОРТ-ЕКСПЕРТ» сплачує єдиний соціальний внесок в розмірі, не меншому ніж 22% від мінімальної заробітної плати. Доречно зауважити, що платники мають право самостійно визначати базу нарахування ЄСВ, але не більше ніж максимальна величина бази нарахування єдиного соціального внеску, встановлена Законом України від 08.07.2010 р. N 2464-VI. [17] При цьому сума внеску не може бути менше за розмір мінімального страхового внеску.

Нарахування єдиного соціального внеску здійснюється на підставі бухгалтерських документів підприємства, якими підтверджуються нарахування виплат [4] (табл.2.6).

Таблиця 2.6

Форми первинної облікової документації з обліку розрахунків з оплати праці підприємства

Типова форма	Назва документа
№ П-1	Наказ (розпорядження) про прийняття на роботу
№ П-2	Особова картка працівника
№ П-3	Наказ (розпорядження) про надання відпустки
№ П-4	Наказ (розпорядження) про припинення трудового договору (контракту)
№ П-5	Табель обліку використання робочого часу
№ П-6	Розрахунково-платіжна відомість працівника
№ П-7	Розрахунково-платіжна відомість працівника (зведена)

Примітка. Узагальнено автором на основі [4,28,29,31]

Питання відображення в обліку нарахування та виплати заробітної плати, а також інших виплат, які передбачені трудовим законодавством, займають одне з основних завдань при розрахунку внеску на соціальне страхування. Це пов'язано з тим, що заробітна плата та інші виплати являються основним джерелом доходу працівників та базою нарахування соціальних внесків. Тому від ефективної системи оплати праці, яка застосовується на підприємстві, в великій мірі залежить правильність і своєчасність проведення розрахунків із соціального страхування. Крім того, від цього залежить трудова дисципліна на підприємстві [28].

Документальне підтвердження бази нарахування єдиного соціального внеску представлено на рис. 2.1.

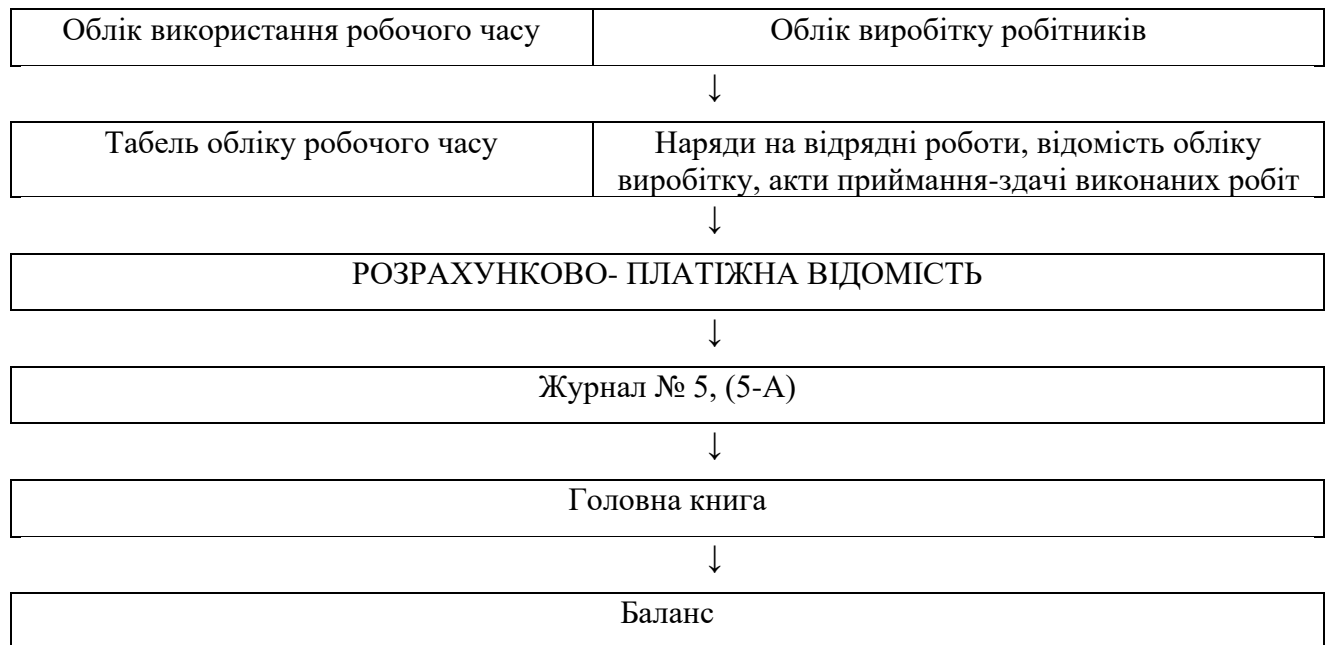

Рис. 2.1. Схема документообороту обліку праці та бази нарахування ЄСВ

Примітка: Побудовано автором на основі [67]

До первісної вартості нематеріальних активів включаються відрахування на соціальні заходи з фонду оплати праці за роботи, які пов'язані з установленням, монтажем, налагодженням нематеріальних активів, а також доведенням нематеріальних активів до стану, у якому вони придатні для використання в запланованих цілях.

Відрахування на соціальне страхування з фонду оплати праці працівників, які виконують вантажно-розвантажувальні роботи та транспортування запасів, входять до складу первісної вартості запасів, придбаних за плату (НП(С)БО 9 «Запаси»).

До виробничої собівартості продукції (робіт, послуг) суми єдиного соціального внеску включаються у складі інших прямих та розподілених змінних і постійних загальновиробничих витрат (НП(С)БО 16 «Витрати»). До інших прямих витрат включають суми ЄСВ на заробітну плату працівників, які зайняті виробництвом продукції, виконанням робіт або наданням послуг, які

можуть бути безпосередньо віднесені до конкретного об'єкта витрат. Такі витрати відображаються за дебетом рахунка 23 «Виробництво» [29].

До загальновиробничих витрат належать суми внеску на соціальне страхування на зарплата апарату управління цехами та дільницями; оплата праці працівників, що зайняті удосконаленням технології й організації виробництва, поліпшенням якості продукції, підвищенням її надійності; оплата праці загальновиробничого персоналу; оплата простоїв, браку тощо. Такі витрати відображаються за дебетом рахунка 91 «Загальновиробничі витрати» [36]. Відрахування на соціальне страхування, що пов'язані з операційною діяльністю підприємств, але не включаються до виробничої собівартості продукції, поділяються на:

- адміністративні витрати (рахунок 92);
- витрати на збут (рахунок 93);
- інші операційні витрати (рахунок 94) [33].

До адміністративних витрат відносять відрахування на соціальне страхування на фонд оплати праці апарату управління підприємств. До витрат на збут включаються суми єдиного соціального внеску, нараховані на фонд оплати праці та комісійну винагороду продавців, торговельних агентів та працівників, що забезпечують збут продукції (робіт, послуг). До інших операційних витрат відносяться нарахування єдиного соціального внеску з матеріальної допомоги робітникам та службовцям [34].

Наприкінці місяця, кварталу та року підсумкові дані кредитових оборотів за рахунком 651 із журналів переносять до Головної книги, в якій підраховуються обороти за дебетом кожного рахунку. Головна книга використовується для узагальнення даних журналів, взаємної перевірки зроблених записів за окремими рахунками та складання балансу (звіту про фінансовий стан).

Отже, узагальнення даних бухгалтерського обліку з розрахунків за єдиним соціальним внеском – завершальний етап облікового процесу перед складанням фінансової звітності підприємства, на якому виводяться,

уточнюються та узгоджуються остаточні дані щодо показників, які фіксуються у фінансовій звітності підприємства.

На цьому етапі передбачено виконання таких робіт:

- підтвердження об'єктивності облікових даних за субрахунками та аналітичними позиціями до рахунку 651, взаємозвірка розрахунків, з використанням інших методів документального чи фактичного контролю;
- діагностика реальності оцінки окремих зобов'язань за розрахунками та групування витрат на страхування;
- закриття журналів № 3 та № 5, 5А, побудованих за кредитовою ознакою, і дебетових аналітичних відомостей до них: підрахунок підсумків, виведення й узгодження залишків на кінець місяця за рахунком 651;
- звірка даних аналітичного і синтетичного обліку за рахунком 651 «Розрахунки за страхуванням» та його субрахунками в облікових регістрах;
- паралельного заповнення Головної книги [4].

2.3. Методичні аспекти обліку розрахунків за єдиним соціальним внеском в умовах законодавчих новацій

Розрахунки за нарахуванням, обліком та збором єдиного внеску на загальнообов'язкове державне соціальне страхування на підприємстві ТОВ «ІМПОРТ-ЕКСПЕРТ» займають одне з центральних місць з-поміж інших об'єктів бухгалтерського обліку.

Процес документування, реєстрації й перевірки правильності даних розрахунків є достатньо трудомістким, а формування звітності про них, – складним та всеохоплюючим.

На сьогодні на підприємстві ТОВ «ІМПОРТ-ЕКСПЕРТ» налагоджено формування електронної звітності щодо нарахування працівникам виплат і розрахунку сум податку на доходи фізичних осіб, військового збору та єдиного внеску на загальнообов'язкове державне соціальне страхування. Проте, все ще лишаються проблеми з правильністю обліку затрат праці, нарахування окремих

видів виплат, визнання доходів персоналу як бази нарахування відповідних сум податків й внесків. У підсумку звітність може містити неточності чи помилки.

За субрахунком 651 «За розрахунками із загальнообов’язкового державного соціального страхування» ведеться облік розрахунків за єдиним внеском на загальнообов’язкове державне соціальне страхування тощо [13]. За кредитом цього субрахунку показують нарахування та утримання єдиного внеску, а за дебетом – його перерахування. Порядок відображення в бухгалтерському обліку розрахунків за єдиним соціальним внеском наведений в таблиці 2.7.

Таблиця 2.7

Відображення нарахування єдиного соціального внеску в бухгалтерському обліку

Зміст операції	Кореспонденція рахунків	
	Дт	Кт
Нараховано ЄСВ на зарплату працівників, які ведуть будівництво, виготовлення, установку, монтаж, наладку, поліпшення необоротних матеріальних активів підприємства	151,152,153	651
Нараховано ЄСВ на зарплату працівників, які створюють нематеріальні активи, доводять їх до стану, придатного для використання із запланованою метою, або поліпшення нематеріальних активів	154	651
Нараховано ЄСВ на зарплату працівників, які зйняті вантажно-розвантажувальними роботами та транспортуванням запасів, а також зйняті доведенням їх до стану, придатного для використання	20,22,28	651
Нараховано ЄСВ на зарплату працівників, зайнятих у виробництві продукції, виконанні робіт, надання послуг, якщо суми нарахованої зарплати можна віднести до відповідного об’єкта витрат	23	651
Нараховано ЄСВ на зарплату працівників, що займаються виправленням браку	24	651
Нараховано ЄСВ на зарплату апарату управління цехами, виробничими дільницями та загальновиробничого персоналу	91	651
Нараховано ЄСВ на зарплату адміністративно-управлінського персоналу	92	651
Нараховано ЄСВ на зарплату працівників відділу збуту	93	651
Нараховано ЄСВ на зарплату працівників, зайнятих дослідженнями та розробками	941	651
Нараховано ЄСВ на зарплату працівників соціально-культурної сфери, житлово-комунальних господарств	949	651
Нараховано ЄСВ на лікарняні та допомогу по вагітності та пологах	949	651
Нараховано ЄСВ на відпустки, компенсацію невикористаної відпустки за рахунок сформованого забезпечення на оплату відпусток.	471	651
З поточного рахунку перераховано єдиний внесок	651	311

Примітка. Узагальнено автором на основі [4,13,21,28]

Започаткована з першого кварталу 2021 року практика єдиної квартальної звітності в оновленому форматі, реалізувала ідею скорочення податкових розрахунків, що містить позитивні моменти. Інтеграція даних за різними податковими платежами, джерелом розрахунку для яких є доходи працівників, має позитивний ефект, адже їх генерація в єдиний Податковий розрахунок дозволяє отримати ряд показників для оцінки кадрової політики підприємства чи політики оплати праці та кращого розуміння організації взаємовідносин у ланцюгу «Працівник» – «Роботодавець» – «Державна податкова служба».

Для бухгалтера зручно концентрувати усі дані, які стосуються внесків, що нараховуються на фонд оплати праці в одній звітній формі, що обумовлює скорочення кількості податкових розрахунків. Збільшення тривалості звітного періоду позитивно впливає на цей процес.

Поряд з позитивними сторонами об'єднання зарплатної звітності проявились її недоліки. Існують проблеми значного навантаження на працівників бухгалтерії ТОВ «ІМПОРТ-ЕКСПЕРТ». Численні незгодження форми звітності, її часткове виправлення у формах в наступних періодах, окремі незлагоджені методологічні аспекти формування звітності, неякісне програмне забезпечення чи технічні помилки, а подекуди відставання у програмному забезпеченні, які мали місце при заповненні податкового розрахунку перших звітних періодів обумовили помилки, які можуть бути підставами для нарахування фінансових санкцій до підприємства ТОВ «ІМПОРТ-ЕКСПЕРТ» при майбутніх перевірках.

Квартальний період звітування з єдиного соціального внеску може містити ризики для послаблення платіжної дисципліни та ризики відтермінування надходження до реєстру застрахованих осіб відомостей, несвоєчасне включення цих періодів для розрахунку виплат за соцстрахуванням, а також пенсій.

Перехід на щоквартальний термін звітування порушує права окремих категорій працівників (застрахованих осіб), персоніфіковані дані про нараховані доходи яких впливають на призначення виплат соціального

характеру (призначення/перерахунку пенсій працюючим пенсіонерам, призначення матеріального забезпечення, страхових виплат).

Поява четвертого типу Розрахунку основної форми «Довідковий» пов'язана з необхідністю інформування про окремі доходи застрахованих осіб, нараховані в окремих місяцях у випадку призначення поза межами звітного періоду.

Проте, вона не вирішує зазначеного завдання, адже призначення/перерахунок пенсій відбувається за умови фактичної сплати єдиного соціального внеску, а не від довідкових розрахунків. Тим більше, подання довідкових даних необхідно здійснювати лише після того, як працівник звернеться з заявою про призначення пенсії (безпосередньо від працівника чи від органів Пенсійного фонду України).

Для працюючих пенсіонерів такі довідкові розрахунки не передбачені, і при набутті права на проведення перерахунку пенсійних виплат такі працівники втрачають його у частині неврахування конкретних місяців нарахування їм доходів до моменту завершення звітного періоду здачі звітного Податкового розрахунку та оприлюднення відомостей у відповідному електронному реєстрі застрахованих осіб. Тому виникає питання доцільності квартального розрахунку та доповнення його безліччю довідкових щомісячних розрахунків.

Подолання даної проблеми можливе за умови збереження для об'єднаної звітності щомісячного терміну звітування. Крім того, щомісячний формат звітування зменшує маніпуляції у відносинах з застрахованими особами, значно посилює податкову, платіжну дисципліну страхувальників та сприятиме своєчасному включенню окремих місяців для розрахунку виплат соціального характеру.

Таким чином, квартальне звітування відтерміновує своєчасне знаходження даних до Реєстру застрахованих осіб та унеможлиблює точне розрахування страхового стажу працівників.

Враховуючи всі негативні наслідки, які можуть бути викликані тривалим застосуванням об'єднаної звітності цілком обґрунтованою є зміна у майбутньому податкового періоду з квартального на щомісячний. Принцип об'єднання всіх платежів у єдиний податковий розрахунок безумовно має позитивний крок, проте й надалі необхідно поліпшувати методологію його формування через наближення баз нарахування єдиного внеску та податку на доходи фізичних осіб, що дійсно дозволить реалізувати оголошений принцип єдності.

2.4. Відображення інформації щодо розрахунків за єдиним соціальним внеском у звітності підприємства

ТОВ «ІМПОРТ-ЕКСПЕРТ», як і інші підприємства, зобов'язане інформувати про суми нарахованого та сплаченого єдиного соціального внеску контролюючі органи шляхом подачі звітності за місцем взяття на облік. Податковий розрахунок сум доходу, нарахованого (сплаченого) на користь платників податків – фізичних осіб, і сум утриманого з них податку, а також сум нарахованого єдиного внеску подається окремо за кожний квартал (податковий період) з розбивкою по місяцях звітного кварталу протягом 40 календарних днів, що настають за останнім календарним днем звітного кварталу (тобто за I квартал, II квартал, III квартал та IV квартал). Окремий Розрахунок за календарний рік не подається. Податковий розрахунок сум доходу, нарахованого (сплаченого) на користь платників податків – фізичних осіб, і сум утриманого з них податку, а також сум нарахованого єдиного внеску подається незалежно від того, виплачує чи не виплачує доходи платникам податку податковий агент та незалежно від того чи виплачені платником суми єдиного соціального внеску фактично після їх нарахування до сплати протягом звітного періоду [6].

Податковий розрахунок сум доходу, нарахованого (сплаченого) на користь платників податків – фізичних осіб, і сум утриманого з них податку, а також сум нарахованого єдиного внеску може подаватися:

– в електронній формі – через електронний кабінет з використанням кваліфікованого електронного підпису (ідентифікатор – J0500106 для юросіб та F0500106 – для фізосіб-підприємців);

– в паперовій формі – особисто або поштою, підписаний та з печаткою, якщо така використовується [6].

Підприємство ТОВ «ІМПОРТ-ЕКСПЕРТ» подає звітність в електронній формі.

За неподання, несвоєчасне подання, подання не за встановленою формою або подання недостовірних відомостей, що використовуються в системі персоналізованого обліку та іншої звітності, для страхувальника передбачено як адміністративну, так і фінансову відповідальність.

Заповнення Податкового розрахунку сум доходу, нарахованого (сплаченого) на користь платників податків – фізичних осіб, і сум утриманого з них податку, а також сум нарахованого єдиного внеску бухгалтером ТОВ «ІМПОРТ-ЕКСПЕРТ» здійснюється на основі Порядку його складання, який затверджений наказом Мініфіну від 13.01.2015 № 4 (у редакції наказу Мініфіну від 15.12.2020 № 773). Цей наказ містить також актуальну форму (бланк) цього звіту. Заповнення розрахунку відбувається на основі відомостей з нарахування заробітної плати, розрахункових відомостей та відомостей нарахування ЄСВ. Приклад нарахування ЄСВ робітникам підприємства представлено в табл. 2.8.

Таблиця 2.8

Нарахування ЄСВ робітникам підприємства бухгалтером ТОВ «ІМПОРТ-ЕКСПЕРТ»

Оклад	Відпрацьовано днів	Нарахована зарплата	Нараховано ЄСВ (22%)	Доплата до мінімального внеску
10000,00	21	10000,00	2200,00	-
7000,00	10	3500,00	770,00	704,00
15000,00	20	14285,71	3142,86	-

Примітка. Узагальнено автором на основі даних підприємства

За побудовою об'єднаний податковий розрахунок включає:

– основну частину. Це заголовний блок з реквізитами й даними про роботодавця, проміжний блок з інформацією про додатки та загальною статистикою по працівникам, а також зведена інформація про нарахований ЄСВ, яка складається з 3-х розділів;

– 6 додатків. Вони практично всі стосуються ЄСВ, окрім Додатка 4ДФ, що призначений для звітування за ПДФО/ВЗ. ТОВ «ІМПОРТ-ЕКСПЕРТ», як суб'єкт комерційного сектору подає лише 4-х з них, а решта 2 додатки – для бюджетних організацій [9].

Перелік додатків та їхнє призначення представлені в таблиці 2.9:

Таблиця 2.9

Додатки податкового розрахунку

Код Додатка	Призначення (назва додатка)	Умова подання	Подання бухгалтером ТОВ «ІМПОРТ-ЕКСПЕРТ
Додаток 1 (Д1)	Відомості про нарахування заробітної плати (доходу, грошового забезпечення) застрахованим особам	щоквартально	+
Додаток 4 (4ДФ)	Відомості про суми нарахованого доходу, утриманого та сплаченого ПДФО та військового збору	щоквартально	+
Додаток 5 (Д5)	Відомості про трудові відносини осіб та період проходження військової служби	Прийняття, звільнення, проходження військової служби тощо працівниками ТОВ «ІМПОРТ-ЕКСПЕРТ»	+
Додаток 6 (Д6)	Відомості про наявність підстав для обліку стажу окремим категоріям осіб відповідно до законодавства	Наявність в штаті працівників, які потребують обліку спецстажу	+

Примітка. Узагальнено автором на основі [9,37,41,44,71]

За загальними правилами податкової звітності кожен з цих додатків є невід'ємною частиною звіту, а тому неподача будь-якого додатка прирівнюється до неподання самого звіту (виняток можливий, коли інформація

до звітування по такому додатку відсутня). Сам же Податковий розрахунок сум доходу, нарахованого (сплаченого) на користь платників податків – фізичних осіб, і сум утриманого з них податку, а також сум нарахованого єдиного внеску має статус декларації [25].

Розділ I Податкового розрахунку сум доходу, нарахованого (сплаченого) на користь платників податків – фізичних осіб, і сум утриманого з них податку, а також сум нарахованого єдиного внеску «Нарахування доходу та єдиного внеску за найманих працівників в розрізі місяців звітного кварталу» містить інформацію в розрізі місяців звітного кварталу щодо сум нарахованої заробітної плати за видами виплат, винагороди за договорами цивільно-правового характеру, оплати перших п'яти днів тимчасової непрацездатності, сум єдиного соціального внеску залежно від ставок та інші подібні показники. У рядку 8 відображається загальна сума внеску, що підлягає сплаті за звітний квартал.

Фрагмент Розділу I Податкового розрахунку сум доходу, нарахованого (сплаченого) на користь платників податків – фізичних осіб, і сум утриманого з них податку, а також сум нарахованого єдиного внеску підприємства ТОВ «ІМПОРТ-ЕКСПЕРТ» представлено в таблиці 2.10:

Таблиця 2.10

Фрагмент Розділу I Податкового розрахунку

Код ряд.	I. Нарахування доходу та єдиного внеску за найманих працівників в розрізі місяців звітного кварталу	1	2	3
1	Загальна сума нарахованого доходу (р. 1.1 + р. 1.2 + р. 1.3 + р. 1.4 + р. 1.5)	80000.00	80000.00	80000.00
у т.ч.				
1.1	сума нарахованої заробітної плати	80000.00	80000.00	80000.00
1.2	сума винагороди за договорами цивільно- правового характеру			
1.3	сума оплати перших п'яти днів тимчасової непрацездатності, що здійснюється за рахунок коштів платника податків			
1.4	сума допомоги по тимчасовій непрацездатності, яка виплачується за рахунок коштів фонду соціального страхування			
1.5	сума допомоги у зв'язку з вагітністю та пологами			
1.6	сума нарахованої заробітної плати за найманих працівників, призваних під час мобілізації на військову службу до Збройних Сил України, які не отримували доходи у вигляді грошового забезпечення ¹¹ з них:			

Продовження табл. 2.8

1.6. 1	5,3%			
1.6.. 2	5,5%			
1.6. 3	22%			
2	сума нарахованого доходу у межах максимальної величини, на яку нараховується єдиний внесок (р. 2.1 + р. 2.2 + р. 2.3 + р. 2.4 + р. 2.5)	80000.00	80000.00	80000.00
2.1	Роботодавцями (22%)	80000.00	80000.00	80000.00
2.2	Підприємствами, установами і організаціями, фізичними особами - підприємцями, у тому числі тими, які обрали спрощену систему оподаткування, працюючим особам з інвалідністю (8,41%)			
2.2	Підприємствами, установами і організаціями, фізичними особами - підприємцями, у тому числі тими, які обрали спрощену систему оподаткування, працюючим особам з інвалідністю (8,41%)			
2.2	Підприємствами, установами і організаціями, фізичними особами - підприємцями, у тому числі тими, які обрали спрощену систему оподаткування, працюючим особам з інвалідністю (8,41%)			
2.2	Підприємствами, установами і організаціями, фізичними особами - підприємцями, у тому числі тими, які обрали спрощену систему оподаткування, працюючим особам з інвалідністю (8,41%)			
2.3	Підприємствами та організаціями всеукраїнських громадських організацій осіб з інвалідністю, зокрема товариств УТОГ, УТОС (5,3%)			
2.4	Підприємствами та організаціями громадських організацій осіб з інвалідністю, працюючим особам з інвалідністю (5,5%)			
2.5	додаткова база нарахування єдиного внеску (22%)			
2.6	за найманих працівників, призваних під час мобілізації на військову службу до Збройних Сил України, які не отримували доходи у вигляді грошового забезпечення ¹¹ з них:			
2.6.1	5,3%			
2.6.2	5,5%			
2.6.3	22%			
3	Нараховано єдиного внеску (р. 3.1 + р. 3.2 + р. 3.3 + р. 3.4 + р. 3.5 + р. 3.6)	17600.00	17600.00	17600.00
3.1	на суми нарахованої роботодавцями заробітної плати, винагороди за виконані роботи (надані послуги) за цивільно- правовими договорами, оплати допомоги по тимчасовій непрацездатності та допомоги у зв'язку з вагітністю та пологами (22,0%)	17600.00	17600.00	17600.00

Примітка. Узагальнено автором на основі даних підприємства

Додаток 1 (Д1) «Відомості про нарахування заробітної плати (доходу, грошового забезпечення) застрахованим особам» призначений для

щоквартального формування платниками єдиного соціального внеску щодо кожної застрахованої особи відомостей про суми нарахованої їй заробітної плати (доходу, грошового забезпечення) у розрізі місяців звітного кварталу.

За кожен звітний квартал підприємством ТОВ «ІМПОРТ-ЕКСПЕРТ» подається три додатки Д1 – за перший, другий та третій місяці звітного кварталу (у рядку 02 додатку вказується номер місяця у звітному кварталі – цифрове значення від 1 до 3) [6].

Якщо ТОВ «ІМПОРТ-ЕКСПЕРТ» у звітному кварталі не використовувало працю фізичних осіб на умовах трудового договору (контракту) або на інших умовах, передбачених законодавством – додаток Д1 за такий квартал не подається.

Додаток 4 (4ДФ) «Відомості про суми нарахованого доходу, утриманого та сплаченого податку на доходи фізичних осіб та військового збору» передбачає персоніфіковане відображення не тільки сум Податку на доходи фізичних осіб, а й військового збору. Тобто базу оподаткування, відповідні суми ПДФО та військового збору необхідно вказувати за кожною фізичною особою. За кожен звітний квартал необхідно подавати 3 додатка 4ДФ – за перший, другий та третій місяць звітного кварталу [25]. Фрагмент додатка 4ДФ представлено в Додатку В.

Додаток 5 (Д5) «Відомості про трудові відносини та період проходження військової служби» містить інформацію про трудові відносини осіб та період проходження військової служби. Додаток подається у випадку, коли у звітному періоді на підприємстві ТОВ «ІМПОРТ-ЕКСПЕРТ» відбувалися такі події:

– уклалися або були розірвані трудові договори з фізичною особою або договори ЦПХ на виконання робіт/надання послуг з фізичними особами, яка не є фізичними особами-підприємцями;

– уклалися або були розірвані трудові договори із фізичними особами, які були працевлаштовані на нове робоче місце;

– відбулося переведення працівників на іншу постійну посаду або роботу у того ж роботодавця;

– виключення зі списків особового складу, зокрема, військової частини/закладу освіти/установи осіб, які вперше вступили на військову службу або закінчили проходження військової служби. Ця підстава не стосується звичайних роботодавців. Вона необхідна лише для військових частин чи інших військових формувань. Саме ці страхувальники відображають відповідну інформацію про своїх застрахованих осіб, які проходять службу в цих структурах. Тому, якщо працівника звичайного роботодавця призвали на строкову службу або працівник уклав контракт, формувати додаток Д5 і показувати початок та закінчення служби не потрібно;

– надання відпустки у зв'язку з вагітністю та пологами;

– надання відпустки по догляду за дитиною до досягнення нею 3 років або по догляду за дитиною від 3 до 6 років.

– протягом звітнього періоду відбулося переміщення працівників з одного структурного підрозділу до іншого;

– призначення особи на нову посаду [25].

Якщо у звітному кварталі на ТОВ «ІМПОРТ-ЕКСПЕРТ» не відбулося жодної з перелічених подій, додаток 5 Податкового розрахунку сум доходу, нарахованого (сплаченого) на користь платників податків – фізичних осіб, і сум утриманого з них податку, а також сум нарахованого єдиного внеску звітності не формується та не подається.

Додаток 6 (Д6) «Відомості про наявність підстав для обліку стажу окремим категоріям осіб відповідно до законодавства» призначений для визначення платником ЄСВ періодів (строків) трудової або іншої діяльності, що відповідно до законів, якими встановлюються умови пенсійного забезпечення, відмінні від загальнообов'язкового державного пенсійного страхування, зараховуються при визначенні права на відповідну пенсію, а також періоди страхового стажу, не пов'язані із трудовою та/або професійною діяльністю. Цей додаток також подається окремо за кожен місяць звітного кварталу.

Окрім платежів з ЄСВ, ПДФО/ВЗ із заробітної плати Податковий розрахунок сум доходу, нарахованого (сплаченого) на користь платників податків – фізичних осіб, і сум утриманого з них податку, а також сум нарахованого єдиного внеску включає також і виплати та податки по особам, які:

- здійснюють роботу за цивільно-правовими договорами;
- є самозайнятими особами. Це ФОП або особи, які здійснюють незалежну професійну діяльність. У даному разі показується лише виплачений дохід, так як податки такі особи сплачують самостійно;
- отримують грошове забезпечення /допомогу по соціальним програмам, наприклад по догляду за дітьми або особами з інвалідністю[26].

Таким чином, до Податкового розрахунку сум доходу, нарахованого (сплаченого) на користь платників податків – фізичних осіб, і сум утриманого з них податку, а також сум нарахованого єдиного внеску потрапляють усі доходи, які нараховуються/виплачуються підприємством або ФОП фізособам незалежно від того, чи був з ними укладений трудовий договір та чи вони оподатковувалися. Однак Звіт подається завжди, коли суб'єкт зобов'язаний законодавством виступити податковим агентом щодо таких доходів і утримати Податок з доходів фізичних осіб та військовий збір чи нарахувати єдиний соціальний внесок.

Номер розрахунку ставиться у рядку 02 Основної частини Звіту, а також у Додатках до нього. Податковий розрахунок нумерується по кількості поданих таких звітів впродовж звітного кварталу. Номер місяця у Податковому розрахунку відповідає його номеру саме у звітному кварталі, а не у році. Додатки також нумеруються у межах одного Податкового розрахунку [25].

У Податковому розрахунку сум доходу, нарахованого (сплаченого) на користь платників податків – фізичних осіб, і сум утриманого з них податку, а також сум нарахованого єдиного внеску чисельність працівників зазначається декілька разів. Однак при цьому використовуються різні статистичні способи

підрахунку такої чисельності, які також відрізняються ще й різними дещо правилами по врахуванню жінок-декретниць та зовнішніх сумісників.

Таблиця 2.11

Показники чисельності робітників у звітності

Вихідні дані	Облікова чисельність штатних працівників	Середньооблікова чисельність штатних працівників	Кількість застрахованих осіб у звітному періоді, яким нарахована зарплата	Кількість осіб, які працюють за трудовими договорами (контрактами)
Відповідні рядки звіту	ряд. 104	ряд. 101	ряд. 105	ряд. 04 Додатка 4ДФ ПР
відпустки по вагітності та пологам	включаються	не включаються	не включаються	не включаються
відпустки по догляду за дитиною по досягненню нею 3(6)-річного віку	включаються	не включаються	не включаються	не включаються
зовнішні сумісники	не включаються	не включаються	включаються, якщо їм нараховувалася зарплата	
працівники, які весь місяць перебували на лікарняному або у відпустці без збереження зарплати	включаються	включаються	включаються, якщо їм нараховувалася зарплата	включаються, якщо їм нараховувався дохід за ознакою «101»

Примітка. Узагальнено автором на основі [6,25,26]

Приклад заповнення чисельності робітників у Податковому розрахунку сум доходу, нарахованого (сплаченого) на користь платників податків – фізичних осіб, і сум утриманого з них податку, а також сум нарахованого єдиного внеску підприємства ТОВ «ІМПОРТ-ЕКСПЕРТ» представлено в таблиці 2.12.

Таблиця 2.12

Приклад заповнення чисельності працівників

10	Штатна чисельність працівників, усього в розрізі місяців звітного кварталу (показники кількості працівників зазначаються в цілих одиницях)	1	2	3
101	Середньооблікова кількість штатних працівників за звітний період, осіб	5	5	5
102	працівників, яким відповідно до чинного законодавства встановлено інвалідність, осіб	0	0	0
103	працівників, що мають додаткові гарантії в сприянні працевлаштуванню	0	0	0
104	Облікова кількість штатних працівників	5	5	5
105	Кількість застрахованих осіб у звітному періоді, яким нараховано заробітну плату/(крім осіб, яким у звітному періоді нараховано грошове забезпечення)	5	5	5
106	Кількість застрахованих осіб, яким у звітному періоді нараховано грошове забезпечення	0	0	0
107	Кількість застрахованих осіб у звітному періоді з числа непрацюючих інших з подружжя працівників дипломатичної служби, яким нараховано єдиний внесок	0	0	0
108	Жінок	5	5	5
109	Чоловіків	0	0	0
110	Кількість створених нових робочих місць у звітному періоді	0	0	0

Примітка. Узагальнено автором на основі даних підприємства

В таблиці 2.13 представлено аналіз дотримання підприємством строків подання Податкового розрахунку сум доходу, нарахованого (сплаченого) на користь платників податків – фізичних осіб, і сум утриманого з них податку, а також сум нарахованого єдиного внеску протягом 2023 року:

Таблиця 2.13

Аналіз дотримання строків подання Податкового розрахунку

Період	Строк подання	Фактична дата подання	Наявність порушень
I квартал	10.05.2023 р.	08.05.2023 р.	немає
II квартал	09.08.2023 р.	31.07.2023 р.	немає
III квартал	09.11.2023 р.	30.10.2023 р.	немає
IV квартал	09.02.2024 р.	01.02.2024 р.	немає

Примітка. Узагальнено автором на основі даних підприємства

Таким чином, за даними таблиці 2.13 можна зробити висновок, що на підприємстві ТОВ «ІМПОРТ-ЕКСПЕРТ» протягом 2023 року відсутні

порушення строків подання Податкового розрахунку сум доходу, нарахованого (сплаченого) на користь платників податків – фізичних осіб, і сум утриманого з них податку, а також сум нарахованого єдиного внеску.

Отже, одним з основних завдань бухгалтерського обліку на ТОВ «ІМПОРТ-ЕКСПЕРТ» є надання користувачам повної та достовірної інформації про зобов'язання та витрати зі страхування для прийняття виважених управлінських рішень.

Висновки до розділу 2

Ведення обліку єдиного соціального внеску є обов'язковим для всіх його платників. Це є важливим компонентом фінансування системи соціального захисту та медичного страхування.

Облік єдиного соціального внеску має бути організований ефективно та прозоро, щоб гарантувати точність і достовірність збору внесків.

У сучасних умовах на підприємстві ТОВ «ІМПОРТ-ЕКСПЕРТ» застосовуються інформаційні технології та програмне забезпечення для автоматизації процесів обліку єдиного соціального внеску, що допомагає уникати помилок і забезпечує швидкість обробки даних та звітності.

ТОВ «ІМПОРТ-ЕКСПЕРТ» зобов'язане повідомляти контролюючі органи про суми нарахованого та сплаченого єдиного соціального внеску шляхом подання звітності. Податковий розрахунок щодо доходів, нарахованих (сплачених) на користь фізичних осіб, сум утриманих податків та нарахованого єдиного внеску подається щоквартально (за кожний податковий період) із розбивкою по місяцях звітного кварталу, протягом 40 календарних днів після завершення останнього календарного дня звітного кварталу.

Загалом, організація та методика обліку ЄСВ є ключовими елементами системи соціального захисту та фінансування медичного страхування, тому їх необхідно здійснювати з дотриманням чітких нормативних вимог, а також забезпечувати прозорість та ефективність.

РОЗДІЛ 3

АНАЛІЗ ТА ВНУТРІШНІЙ КОНТРОЛЬ РОЗРАХУНКІВ ЗА ЄДИНИМ СОЦІАЛЬНИМ ВНЕСКОМ

3.1. Організація внутрішнього контролю розрахунків за єдиним соціальним внеском та його інформаційне забезпечення

Внутрішній контроль являє собою важливий фактор успішного функціонування будь-якого підприємства. Внутрішній контроль – це процес, що виконується наглядовою радою, керівництвом та іншими співробітниками підприємства [19]. Це процес, створений для забезпечення досягнення достовірності фінансової звітності, ефективності облікових операцій, дотримання правових актів та положень.

Внутрішній контроль – це не одна подія, а серія безперервних дій, властивих управлінню підприємством [11].

З внутрішнім контролем пов'язані наступні заходи:

– визначення фактичного стану облікової одиниці або операції в цьому місці і в цей час (спосіб визначення фактичного стану об'єкта, а також відхилень від облікових даних, неврахованих цінностей, втрат, нестач, розкрадань);

– пошук способів поліпшення контрольованої активності або усунення виявлених неточностей (полягає в пошуках найефективніших методів контролю на підприємстві) [21].

Основні елементи внутрішнього контролю на підприємстві ТОВ «ІМПОРТ-ЕКСПЕРТ» представлені на рис. 3.1.

Внутрішній контроль являє собою систему постійного спостереження за законністю та доцільністю господарських операцій, процесів, ефективністю використання майна, грошових коштів і матеріальних цінностей [21].

Рис. 3.1. Основні елементи внутрішнього контролю

Примітка. Побудовано автором на основі [11]

Проведені нами спостереження показали, що об'єктами внутрішнього контролю розрахунків за єдиним соціальним внеском на ТОВ «ІМПОРТ-ЕКСПЕРТ» є розрахунки, що здійснює підприємство на рахунку 651 «Розрахунки із загальнообов'язкового соціального страхування», і охоплює такі важливі питання як спостереження за дотриманням вимог податкового законодавства, виконання фінансових зобов'язань перед бюджетом.

Вивчення внутрішніх розпорядчих документів ТОВ «ІМПОРТ-ЕКСПЕРТ», Положення про бухгалтерію, посадових інструкцій працівників бухгалтерії дає нам підстави стверджувати, що основними завданнями внутрішнього контролю розрахунків за єдиним соціальним внеском є:

забезпечення достовірності розрахунків сум ЄСВ і платежів; своєчасне погашення зобов'язань за ЄСВ; недопущення фактів помилок у веденні бухгалтерського та податкового обліку та звітності підприємства за ЄСВ; дотримання вимог податкового законодавства, виконання фінансових зобов'язань перед бюджетом, неухильне дотримання термінів подання Податкового розрахунку сум доходу, нарахованого (сплаченого) на користь платників податків – фізичних осіб, і сум утриманого з них податку, а також сум нарахованого єдиного внеску.

Внутрішній контроль у ТОВ «ІМПОРТ-ЕКСПЕРТ» являє собою складну систему, яка умовно може бути поділена на певні складові частини, які наведені на рис. 3.2:

Рис. 3.2 Система внутрішнього контролю підприємства ТОВ «ІМПОРТ-ЕКСПЕРТ»

Примітка. Узагальнено автором на основі [13,22,50]

При цьому кожен елемент передбачає дотримання певних процедур та правил його здійснення. Утворюючи певну систему, елементи структури внутрішнього контролю забезпечують ТОВ «ІМПОРТ-ЕКСПЕРТ» зниження небажаного ризику не тільки у фінансовій діяльності, але й у бухгалтерському обліку.

Ще одними важливими елементами системи внутрішнього контролю ТОВ «ІМПОРТ-ЕКСПЕРТ» є інформація і зв'язок. Співробітники підрозділів повинні мати доступ до інформації, необхідної для виконання своїх обов'язків.

Важлива не тільки наявна інформаційна база, але й ефективна комунікація, зокрема потік інформації всередині підприємства, а також прийом сигналів і спілкування з навколишнім середовищем [22].

Останнім елементом системи внутрішнього контролю ТОВ «ІМПОРТ-ЕКСПЕРТ» є його моніторинг. Він спрямований на оцінювання якості системи. Моніторинг у системі контролю ТОВ «ІМПОРТ-ЕКСПЕРТ» є безперервним процесом, виконуваним у ході поточної управлінської діяльності. Також ТОВ «ІМПОРТ-ЕКСПЕРТ» проводяться спеціальні, додаткові системні оцінки, частота й масштаби яких залежать від оцінювання ризику та ефективності поточних процедур моніторингу. Недоліки, виявлені в системі, завжди мають повідомлятися керівництву, щоб правильно змінити внутрішню систему управління.

Вжиття контрольних заходів відбувається на всіх рівнях організаційної структури ТОВ «ІМПОРТ-ЕКСПЕРТ» та у всіх його осередках. Вони включають:

Рис. 3.3. Контрольні заходи розрахунків з ЄСВ

Примітка. Узагальнено автором на основі [36,42,74]

Вплив науково-технічного прогресу призводить до ряду змін в організації облікового процесу, в характері і змісті функцій, що виконуються

працівниками обліку. Використання комп'ютерів призводить до зниження загальної трудомісткості облікових робіт в бухгалтерії завдяки значному скороченню частки обліково-технічних функцій при відповідному зростанні контрольних-аналітичних [40].

При застосуванні комп'ютерно-комунікаційної форми обліку, первинна необроблена інформація вводиться до системи безпосередньо з робочих місць. При застосуванні комп'ютерно-комунікаційної форми обліку змінився характер функцій працівників бухгалтерії ТОВ «ІМПОРТ-ЕКСПЕРТ»: вони не тільки здійснюють контроль, але й аналізують отримані результати. Облаштування автоматизованих робочих місць та активне використання сучасних інформаційних технологій у роботі, в тому числі з метою ведення обліку розрахунків за податками і платежами, сприяє вирішенню низки важливих проблемних питань.

У багатьох випадках перевагою використання сучасних інформаційних систем та технологій є уникнення технічних помилок при обчисленнях. Економічний ефект від впровадження сучасних інформаційних технологій можна представити у вигляді таблиці 3.1.

Таблиця 3.1

Економічний ефект від використання сучасних інформаційних систем та технологій

Економічний ефект від сучасних інформаційних систем та технологій			
Економічний ефект від покращення якості управлінських рішень		Економічний ефект внаслідок економії на поточних витратах, пов'язаних із збором, обробкою, зберіганням та передачею інформації	
Ефект від зменшення частки невірних управлінських рішень	Ефект від збільшення обґрунтованості управлінських рішень	Ефект від пришвидшення прийняття управлінських рішень	Ефект від зниження витрат на прийняття управлінських рішень

Примітка. Узагальнено автором на основі [22,58,64]

Впровадження сучасних інформаційних систем та технологій в діяльності підприємства ТОВ «ІМПОРТ-ЕКСПЕРТ» є, безумовно, позитивним

кроком. Вони не лише дозволяють впорядкувати всі дані щодо розрахунків за єдиним соціальним внеском та розрахунками по ньому, але й допомагають звільнити персонал від рутинної й займаючої багато часу роботи, зробивши цей процес більш швидким, результативним і точним. Але придбання ліцензійного програмного забезпечення коштує значних сум [58].

У сучасних ринкових умовах господарювання на внутрішньому ринку України пропонується значна кількість бухгалтерських програм. Основними з них є такі (табл.3.2).

Таблиця 3.2

Призначення різних програмних продуктів

Програмний продукт	Призначення
«BAS Бухгалтерія»	Для автоматизації процесів управління діяльністю підприємства за сукупністю інформаційних потоків, алгоритмів обробки інформації, обумовлених обраною користувачем конфігурацією
Галактика	Для комплексного вирішення завдань управління, зокрема фінансами, логістикою, якістю продукції тощо
Бест	Для автоматизованої роботи зі звітною документацією. Здатна інтегрувати дані з будь-якої бухгалтерської програми з формами звітності встановленого зразка
Парус	Для автоматизації облікових і управлінських завдань на малих та середніх підприємствах

Примітка. Узагальнено автором на основі [1,37]

Автоматизація обліку для малих, середніх і великих підприємств дозволяє вести бухгалтерський облік будь-якої складності, як балансовий, так і позабалансовий. Успішне впровадження комп'ютеризованої системи бухгалтерського обліку значно прискорює потоки інформації — іноді у кілька, а інколи й у десятки разів. Це забезпечує повноту, своєчасність та достовірність даних, що дозволяє ухвалювати точні та ефективні управлінські рішення на різних рівнях.

При використанні автоматизованої форми бухгалтерського обліку сутність форми обліку поглиблюється та розширюється, адже вона розпочинає визначати не лише методологічні, але і технологічні й інформаційні аспекти щодо організації бухгалтерського обліку та обробки облікової інформації [64].

Для інтеграції обробки даних, щодо первинного обліку та відповідної адаптації програмного забезпечення до конкретних потреб користувачів на підприємстві ТОВ «ІМПОРТ-ЕКСПЕРТ» застосовується програмний продукт «BAS Бухгалтерія». В цій програмі є змога в межах одного синтетичного рахунку виділяти кілька різних систем із аналітичними рахунками, що водночас різнобічно відображають первинну інформацію. У кожній системі аналітичних рахунків інформація має групуватися та узагальнюватися для потреб управління за відповідним принципом, щоб визначати вид субконто [46].

Таблиця 3.3

Переваги та недоліки програмного забезпечення «BAS Бухгалтерія»

Переваги та недоліки програми «BAS Бухгалтерія»	
Переваги	Недоліки
Наявність готових налаштувань	Неможливість ведення обліку в динаміці
Отримання потрібної документації за допомогою типових форм з мінімальними затратами часу	Відносно не найвища швидкість проведення обрахунків
Відсутність потреби у високій кваліфікації спеціалістів	Програма BAS Бухгалтерія не універсальна, розроблені спеціальні версії для кожного виду діяльності
Можливість на певний період часу отримати програму, яка б максимально відповідала поставленим завданням	

Примітка. Узагальнено автором на основі [22,43,50,64]

При застосуванні автоматизованої форми обліку, Головна книга в автоматичному режимі формується за рахунок зведеної оборотно-сальдової відомості до рахунку 651, його субрахунків з виведенням загальних підсумків за дебетом та кредитом рахунків: сальдо на початок періоду, оборотів за звітний період, сальдо на кінець звітного періоду [22]. Звіти з обліку єдиного соціального внеску на підприємстві ТОВ «ІМПОРТ-ЕКСПЕРТ» формуються автоматизовано, з застосуванням програмного забезпечення «BAS Бухгалтерія» та Medoc (для подачі звітності).

Впровадження ІТ-технологій в систему контролю дозволить:

- достовірно, в on-line режимі визначати потреби в коштах та контролювати їх використання;

- в режимі реального часу проводити моніторинг дотримання законодавства на всіх стадіях обліку;

- вести е-документообіг (бухгалтерський облік, фінансова звітність та інші документи; - проводити інтерактивний контроль стану і достовірності бухгалтерського обліку і фінансової звітності, стану внутрішнього контролю, усунення виявлених недоліків і порушень. Важливим є застосування ІТ-іновацій для вдосконалення документообігу. Етапи ІТ-модернізації бухгалтерського обліку представлені в таблиці 3.4:

Таблиця 3.4

Етапи ІТ-модернізації бухгалтерського обліку

Етап робіт	Зміст заходів
Підготовчий	Формулювання мети Встановлення завдань та повноважень Оцінка масштабів і обмежень щодо впровадження Підготовка інформаційних систем Підготовка електронно-цифрових пристроїв
Впровадження	Вдосконалення організаційної структури Вдосконалення документообігу Раціоналізація взаємодій Розробка протоколів і стандартів обліку Підвищення прозорості і керованості Оперативне коригування відхилень Перевірка на можливість реалізації
Використання	Раціоналізація облікових процесів Захист інформації в просторі і часі Ідентифікація та аутентифікація Встановлення прав доступу, необхідних для виконання службових обов'язків Розподіл ролей та відповідальності Узгодження майбутніх трансформацій

Примітка. Узагальнено автором на основі [22,58,64]

Отже, для вдосконалення та модернізації контролю у ТОВ «ІМПОРТ-ЕКСПЕРТ» доцільно використовувати ефективні сучасні інструменти і технології. Їх поєднання з сучасними світовими та європейськими стандартами не тільки зменшить ризик виникнення помилок та шахрайства, але й збільшить ефективність діяльності підприємства. Варто поліпшити особливості відображення обліку єдиного соціального внеску, що відображається на рахунках бухгалтерського обліку. Варто зауважити, що за умови застосування автоматизованої техніки є відмінність у порядку побудови системи рахунків.

При автоматизації систем бухгалтерського обліку немає нагальної потреби щодо обмеження кількості показників, що одержуються в системі бухгалтерського обліку.

3.2. Процедури аналізу та внутрішнього контролю розрахунків за єдиним соціальним внеском

Основними завданнями, що ставляться під час проведення внутрішнього контролю єдиного внеску є підтвердження правильності, своєчасності та повноти нарахування і перерахування ЄСВ, правильності ведення обліку за цими розрахунками, правильності заповнення звітності та відповідності даних облікових реєстрів даним податкової звітності. Кожне з цих завдань поділяється на більш конкретні [23].

Основним завданням є контроль за правильністю ведення бухгалтерського обліку і достовірністю бухгалтерської звітності. Для того щоб отримати узагальнений матеріал, який би характеризував правильність ведення бухгалтерського обліку й достовірність звітності, під час організації контролю на підприємстві ТОВ «ІМПОРТ-ЕКСПЕРТ» необхідно виконати такі процедури (рис. 3.4)

Контроль нарахування та утримання єдиного соціального внеску та розрахунків з оплати праці доцільно проводити одночасно тому, що від правильності нарахування та утримання платежів залежить сума виплаченої робітникам заробітної плати.

Найбільш трудомістким є етап, на якому перевіряється порядок нарахування оплати праці й інших виплат працівникам: дотримання законодавчих норм і гарантій при нарахуванні оплати праці, дотримання норм платіжної дисципліни при виплаті зарплати; правильність розрахунку основної та додаткової заробітної плати й інших виплат, середньої зарплати для нарахування відпускних і виплат в інших, передбачених законом, випадках;

правильність відображення сум нарахованої, виплаченої заробітної плати та заборгованості по ній в обліку та звітності [28].

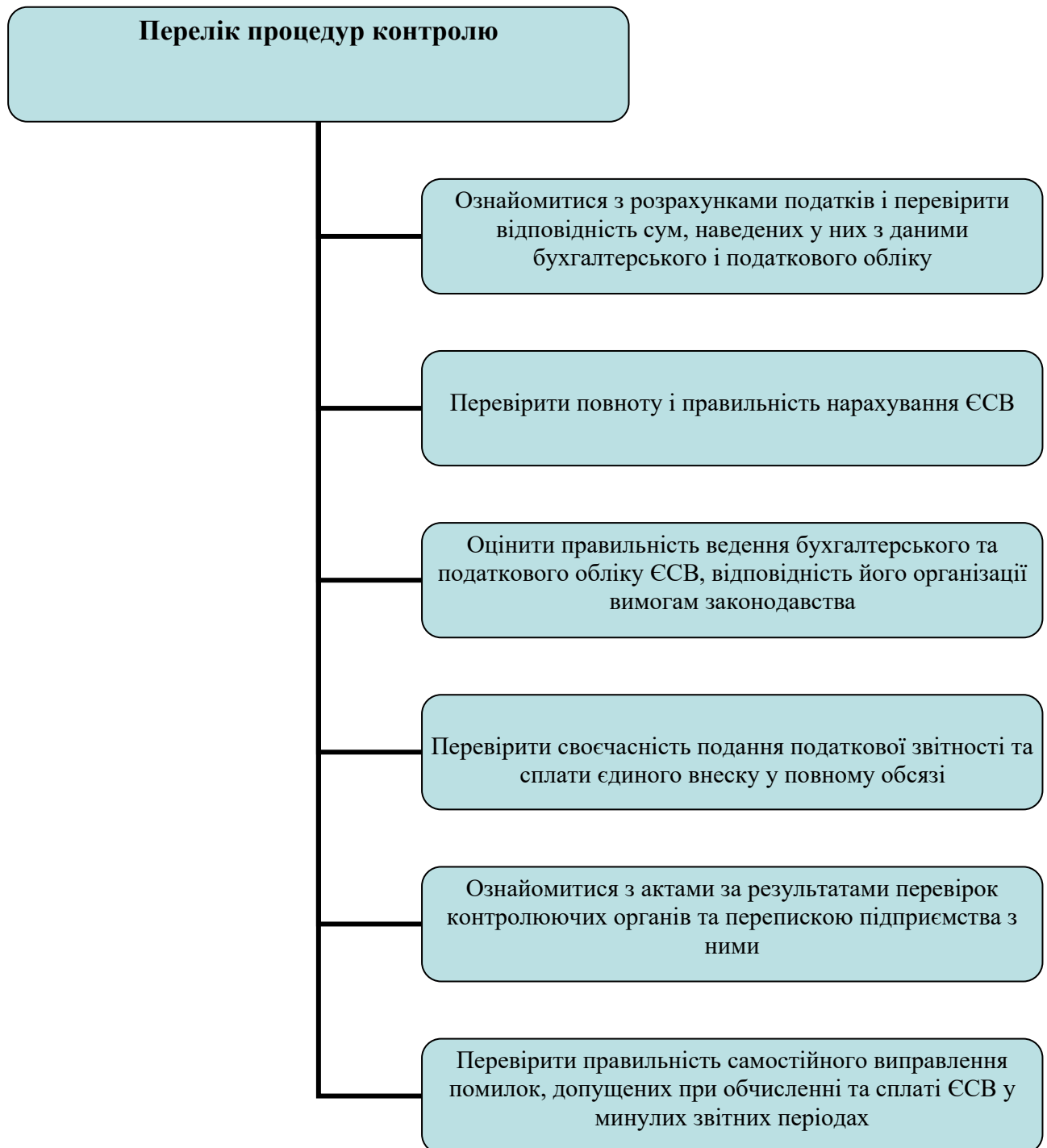

Рис. 3.4. Перелік процедур контролю

Примітка. побудовано автором на основі [58]

Загальний план перевірки правильності розрахунків за єдиним соціальним внеском представлено в таблиці 3.5:

Таблиця 3.5

Загальний план перевірки правильності розрахунків за ЄСВ

Завдання	Процедури контролю
Визначення колективно-договірного регулювання зарплати	Перевірка наявності внутрішнього положення про оплату праці, колективного договору, трудових договорів (контрактів), вивчення порядку їх укладення та відповідність їх положень та змісту чинним нормативним документам з питань трудового законодавства.
Перевірка організації обліку розрахунків з оплати праці та відрахувань ЄСВ	Контроль організації обліку розрахунків з оплати праці та відрахувань на ЄСВ. При цьому вивчається склад та кваліфікація працівників бухгалтерії, які займаються такою обліковою роботою, забезпеченість відповідними документами, наявність та кваліфікацію головного фахівця, що здійснює контроль за кадровою роботою, наявність комп'ютеризації цієї ділянки облікової роботи. Перевірка наявності наказу про облікову політику на підприємстві, зміст його статей, які стосуються оплати праці
Контроль особового складу	Ознайомлення з постановкою кадрового документообороту та дотримання законодавчих норм, гарантій та діючого порядку з прийняття, звільнення та переведення на іншу роботу робітників підприємства
Визначення правильності і повноти використання робочого часу та виконаної роботи	Перевірка порядку ведення первинних документів з обліку робочого часу. Перевірка дотримання законодавчих норм тривалості робочого часу.
Контроль за нарахуванням зарплати та інших виплат.	Перевірка порядку нарахування оплати праці та інших виплат робітникам: дотримання законодавчих норм і гарантій при нарахуванні оплати праці, її соціальні гарантії; дотримання норм платіжної дисципліни при виплаті зарплати; правильність розрахунку основної і додаткової заробітної плати, інших виплат, середньої зарплати для нарахування відпускних і виплат в інших, передбачених законом, випадках; правильність відображення сум нарахованої, виплаченої зарплати та заборгованості по ній в обліку й звітності.
Контроль нарахування ЄСВ	Перевірка повноти здійснення нарахування єдиного соціального внеску
Перевірка нарахування єдиного соціального внеску	Перевірка здійснення нарахування єдиного внеску: перевірити правильність визначення кола осіб, які підлягають страхуванню та відповідність ставки; визначення правильності нарахування по єдиному внеску; встановлення своєчасності та повноти перерахування сум відрахувань з ЄСВ; перевірка правильності відображення сум нарахованого ЄСВ в обліку та звітності, їх узгодженість між собою
Завершальний етап	Узагальнення результатів процесу контролю

Примітка. Систематизовано автором на основі [28,35,64]

Таким чином, внутрішній контроль розрахунків з єдиного соціального внеску спрямований на забезпечення їх точності та надійності, виявлення і виправлення можливих помилок, а також на дотримання вимог законодавства.

Процедури внутрішнього контролю на ТОВ «ІМПОРТ-ЕКСПЕРТ» повинні бути детально описані в документації підприємства і регулярно перевірятися та оновлюватися відповідно до змін в законодавстві та внутрішньої політики.

3.3. Методика аналізу та внутрішнього контролю розрахунків за єдиним соціальним внеском та узагальнення його результатів

Методика внутрішнього контролю розрахунків за єдиним соціальним внеском та узагальнення його результатів - це важливий процес для підприємств, які зобов'язані сплачувати ЄСВ за своїх працівників.

Внутрішній контроль і аналіз результатів є інструментами, які допомагають впевнитися в точності розрахунків та вчасності сплати зобов'язань перед бюджетом та соціальними фондами [19].

На сучасному етапі розвитку вітчизняної економіки однією з головних цілей діяльності підприємства є отримання позитивного фінансового результату, який може бути досягнутий завдяки чіткій системі обліку та внутрішнього контролю. Ефективний облік та внутрішній контроль може допомогти підприємству підвищити його ефективність, даючи змогу використовувати додаткові можливості й вирішувати проблеми більш контрольованим чином. Характер і масштаб принципів та процедур контролю, розроблених підприємством, залежать від багатьох факторів, включаючи розмір та вид діяльності підприємства [11].

Основною метою внутрішнього контролю ТОВ «ІМПОРТ-ЕКСПЕРТ» має стати виявлення ризиків, пов'язаних із можливими штрафними санкціями під час податкових перевірок. Також контроль обліку єдиного соціального внеску, нарахованого на заробітну плату працівників, спрямований на

виявлення порушень чи помилок, оцінку їх впливу на точність податкової звітності та запобігання помилкам у бухгалтерському обліку розрахунків з оплати праці.

Необхідно визначити наявність і повноту первинної та звітної інформації щодо зобов'язань з ЄСВ перед бюджетом, а також своєчасність відображення цих даних у зведених документах і облікових регістрах. Важливо перевірити правильність ведення обліку зобов'язань з ЄСВ перед бюджетом та позабюджетними фондами й відповідність цього обліку Податковому кодексу України, реальність існуючих зобов'язань, законність і доцільність здійснених розрахунків, а також достовірність відображення стану зобов'язань з ЄСВ у звітності підприємства.

Попередній етап контролю оподаткування ЄСВ на ТОВ «ІМПОРТ-ЕКСПЕРТ» має включати тестування внутрішнього контролю оподаткування. Отримана інформація дозволить сформулювати більш ефективну програму перевірки, яка дозволить розглянути всі аспекти нарахування та сплати ЄСВ підприємства включаючи всі особливості його діяльності, ділянки з підвищеним ризиком.

Для внутрішнього контролю розрахунків за єдиним соціальним внеском пропонуємо використовувати досвід незалежних аудиторів і проводити тестування щодо оцінки стану контролю нарахування та сплати ЄСВ, результати проведення якого представлено в таблиці 3.6:

Таблиця 3.6

Тест з оцінки стану контролю нарахування та сплати ЄСВ,
ТОВ «ІМПОРТ-ЕКСПЕРТ»

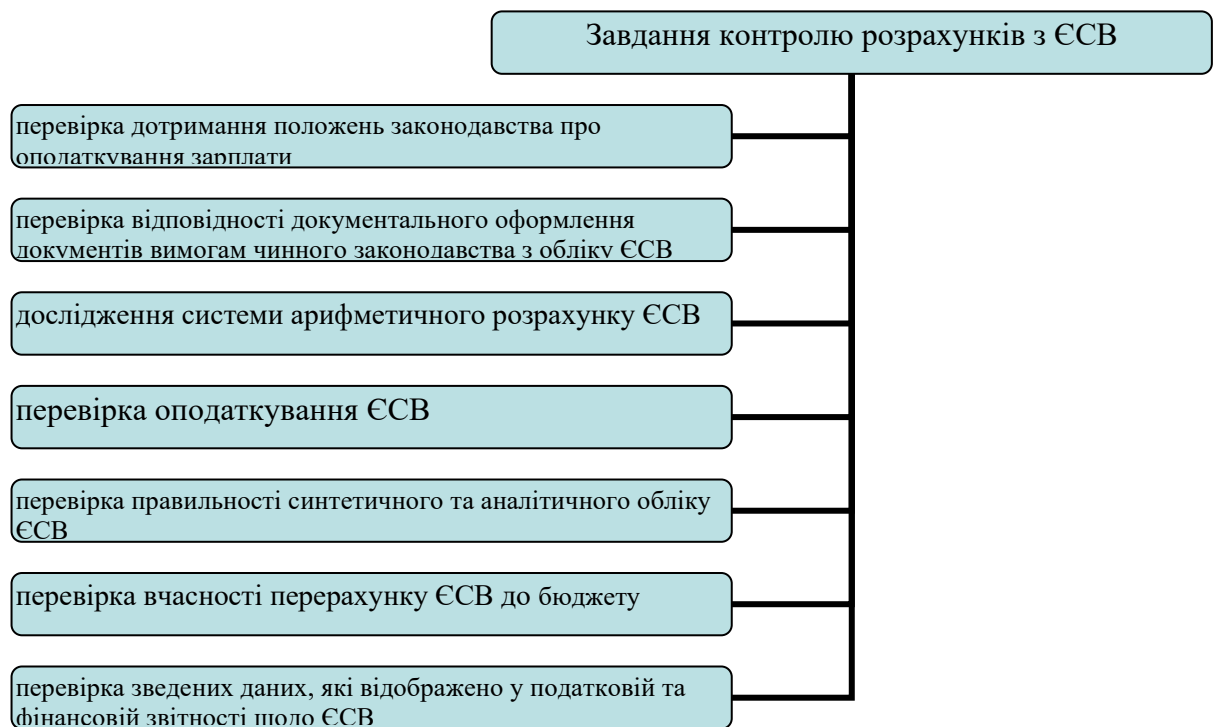
Питання	Так	Ні	Відповідь відсутня	Примітки
Чи дотримується підприємство вимог Законів України «Про оплату праці», «Про відпустки», «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні», «Про збір та облік єдиного внеску на загальнообов'язкове державне соціальне страхування», Податкового кодексу України?	Так		–	–

Продовження табл.3.6

Чи є окрема посада бухгалтера, який займається обліком заробітної плати та податків і відрахувань з неї?	Так		–	–
Чи вірно застосовані ставки ЄСВ?	Так		–	–
Чи вірно розраховані суми ЄСВ?	Так		–	–
Вчасно перераховано ЄСВ до бюджету?	Так		–	–
Чи вчасно подається податкова звітність з ЄСВ?	Так		–	–

Примітка. Систематизовано автором на основі [11,14,21]

Щоб досягти мети контролю підприємство ТОВ «ІМПОРТ-ЕКСПЕРТ» має ставити перед собою наступні завдання (рис. 3.5).

Примітка. побудовано автором на основі [11, 41]

Рис. 3.5 Завдання контролю розрахунків з ЄСВ для ТОВ «ІМПОРТ-ЕКСПЕРТ»

Для досягнення поставлених завдань з контролю та сплати ЄСВ необхідно розробити певний план перевірки, який є документом організаційно-методологічного характеру та складається з переліку робіт на основних етапах контролю і строків їх виконання із зазначенням джерел інформації. Рекомендований план контролю оподаткування ЄСВ наведений в таблиці 3.7:

Таблиця 3.7

Загальний план контролю нарахування та сплати ЄСВ

Етап	Процедура	Виконавець	Термін
Попередній	встановлення достовірності первинних даних відносно наявності зобов'язань з ЄСВ перед бюджетом, повноти і своєчасності відображення даних у зведених документах та облікових регістрах, правильність ведення обліку зобов'язань з ЄСВ перед бюджетом та позабюджетними фондами і	Моторний Ю.Ю	1 день
Попередній	його відповідність обліковій політиці підприємства, національним стандартам бухгалтерського обліку, реальності наявних зобов'язань з ЄСВ, законності й доцільності проведених розрахунків, достовірності відображення стану зобов'язань з ЄСВ у звітності підприємства	Моторний Ю.Ю	1 день
Основний	Перевірка операцій щодо оподаткування ЄСВ: - перевірка розрахунку суми ЄСВ - перевірка вчасності сплати ЄСВ до бюджету - перевірка податкової звітності з ЄСВ	Моторний Ю.Ю	3 дні
Заключний	Надання звіту. Розробка рекомендацій щодо покращення обліку ЄСВ	Моторний Ю.Ю	2 дні

Примітка. Узагальнено автором на основі [11,21,31,41]

В процесі здійснення контролю нарахування та сплати ЄСВ на ТОВ «ІМПОРТ-ЕКСПЕРТ» необхідно виявити відповідність чинному законодавству всіх розрахунків, первинних документів, звітності щодо цих операцій [14]. Після проведення тестування стану обліку ЄСВ контролер має розробити програму контролю. Вдосконалена програма контролю нарахування та сплати ЄСВ представлена в таблиці 3.8.

Під час перевірки обліку ЄСВ на ТОВ «ІМПОРТ-ЕКСПЕРТ» контролер має складати, як робочу, так і підсумкову документацію. В робочі документи повинна вноситися всю отримана інформація, на основі якої потім формується звіт. В процесі перевірки особлива увага має приділятися правильності розрахунку суми ЄСВ. Для перевірки відповідності розрахунку ЄСВ чинному законодавству, правильності арифметичного розрахунку суми ЄСВ доцільно застосовувати робочий документ, представлений в таблиці 3.9:

Таблиця 3.8

Програма контролю нарахування та сплати ЄСВ

Мета контролю	Завдання контролю	Виконавець	Термін	Робочі документи	Примітки
Визначення правильності оформлення первинної документації з ЄСВ	Встановлення повноти і правильності оформлення розрахунково-платіжної відомості				
Перевірка розрахунку та нарахування ЄСВ	перевірка нарахованої суми ЄСВ на ФОП працівників				
Перевірка правильності сплати ЄСВ	Перевірка правильності перерахування ЄСВ				
Перевірка стану синтетичного обліку	Перевірка синтетичного обліку ЄСВ				
Перевірка стану аналітичного обліку розрахунків з оплати праці	Перевірка стану аналітичного обліку розрахунків з оплати праці. У випадку виявлення розбіжностей між аналітичним і синтетичним обліком встановлення їх причини				
Перевірка своєчасності та вірності складання та подання звітності з ЄСВ	Перевірка своєчасності та правильності складання та подання звітності з ЄСВ. Перевірка підтверджуючих документів про подання всієї необхідної звітності у встановлені законодавством терміни. Виявлення ризиків нарахування штрафних санкцій при податкових перевітках. Надання рекомендацій щодо усунення виявлених порушень. Складання уточнених розрахунків до податкової звітності у разі необхідності				

Примітка. Узагальнено автором на основі [11,28,31]

Таблиця 3.9

Робочий документ перевірки нарахованої суми ЄСВ

№	Дата	Дані обліку		Результати контролю		Відхилення		Примітки
		Нарахов. ФОП за місяць, грн	Нарахов. ЄСВ за місяць, грн	Нарахов. ФОП за місяць, грн	Нарахов. ЄСВ за місяць, грн	Нарахов. ФОП за місяць, грн	Нарахов. ЄСВ за місяць, грн	
1	10.07.23	20300,00	40600,00	20300,00	40600,00	0	0	
2	11.08.23	20300,00	40600,00	20300,00	40600,00	0	0	
3	11.09.23	20300,00	40600,00	20300,00	40800,00	0	200,00	

Примітка. Узагальнено автором на основі [14,21,26]

Крім того, необхідно перевірити своєчасність сплати єдиного соціального внеску підприємством ТОВ «ІМПОРТ-ЕКСПЕРТ» (табл. 3.10):

Таблиця 3.10

Робочий документ перевірки своєчасності сплати ЄСВ

№ п/п	Особа, відповідальна за сплату ЄСВ	Дані обліку		Результати контролю		Відхилення		Граничний строк сплати ЄСВ
		Сума ЄСВ, грн.	Дата п/д	Сума ЄСВ, грн.	Дата п/д	Сума ЄСВ, грн.	Дата п/д	
1	Агеев О.К.	40600,00	15.07.23	40600,00	10.07.23	0	-	20.07.23
2	Агеев О.К.	40600,00	17.08.23	40600,00	18.08.23	0	-	20.08.23
3	Агеев О.К.,	40600,00	11.09.23	40600,00	17.09.23	0	-	20.09.23

Примітка. Узагальнено автором на основі [11,26,28]

На наступному етапі необхідно перевірити застосування мінімальних та максимальних сум справляння ЄСВ на підприємстві ТОВ «ІМПОРТ-ЕКСПЕРТ» (табл. 3.11).

Представлені в табл 3.8-3.11 робочі документи дозволяють перевірити правильність розрахунку ЄСВ, достовірність первинних документів, відображення даних в обліку та звітності підприємства ТОВ «ІМПОРТ-ЕКСПЕРТ».

Таблиця 3.11

Робочий документ перевірки застосування мінімальних та максимальних сум справляння ЄСВ

ПІБ	Макс. сума ЄСВ	Мін. сума ЄСВ	Дані обліку		Результати контролю		Відхилення		Примітка
			Сума ЄСВ, грн.	Порівн. з min та max значенням	Сума ЄСВ, грн	Порівн. з min та max значенням	Сума ЄСВ, грн	Порівн. з min та max значенням	
Агеєв О.К.	100500,00	1760,00	2200,00		2200,00		0		
Агеєв К.К.	100500,00	1760,00	2100,00		2100,00		0		
Агеєв М.К.	100500,00	1760,00	2500,00		2500,00		0		

Примітка. Узагальнено автором на основі [21,26,28]

Впровадження на підприємстві ТОВ «ІМПОРТ-ЕКСПЕРТ» заходів з удосконалення обліку та його контролю щодо ЄСВ дозволить попередити та усунути порушення чинного законодавства. Методика проведення контролю надасть змогу контролеру охопити всі аспекти оподаткування ЄСВ, дослідити правильність, своєчасність, законність відображення в обліку цих операцій. Проведення ефективного внутрішнього контролю неможливе без використання робочої документації, тому, необхідно застосовувати документи, які направлені на перевірку первинних документів та мають підвищити якість контролю нарахування та сплати ЄСВ. Важливо, щоб весь процес внутрішнього контролю був документований та відповідав вимогам законодавства та внутрішній політиці підприємства.

Висновки до розділу 3

Внутрішній контроль розрахунків за єдиним соціальним внеском має особливе значення для підприємства, оскільки надійність і точність цих розрахунків є основою для сплати ЄСВ та дотримання вимог законодавства.

Наведені в 3 розділі процедури та підходи до аналізу та внутрішнього контролю розрахунків за ЄСВ забезпечують:

- дотримання законодавчих вимог і правил, які регулюють розрахунок та сплату ЄСВ;

- зменшення ризику фінансових втрат: - контроль розрахунків сприяє уникненню фінансових втрат, пов'язаних з несплатою або неправильним розрахунком ЄСВ;

- внутрішній контроль включає заходи для захисту конфіденційної інформації про працівників та розрахунки, запобігаючи несанкціонованому доступу;

- передбачає наявність кваліфікованих співробітників, що забезпечують правильність розрахунків і відповідність вимогам.

Таким чином, внутрішній контроль розрахунків за ЄСВ є ключовою складовою фінансового управління, яка забезпечує точність, надійність і відповідність вимогам. Це важливо для підприємства, оскільки допомагає уникати фінансових ризиків та порушень закону.

ВИСНОВКИ

У магістерській кваліфікаційній роботі розкрито теоретичні та практичні аспекти організації і методики обліку та внутрішнього контролю розрахунків за єдиним соціальним внеском. Сутність основних положень, висновків і рекомендацій полягає в наступному.

1. Термін «соціальне страхування» має багатозначний характер і отримує різні тлумачення в сучасній економічній літературі. Проте, аналіз вітчизняних джерел показує, що більшість українських дослідників однобічно розглядають суть соціального страхування, фокусуючись на його визначенні через призму чинного законодавства. Соціальне страхування розглядається як система правових норм, що регулюють соціальний захист населення при настанні страхових випадків, визначених законодавством.

2. Головним завданням бухгалтерського обліку єдиного соціального внеску є забезпечення користувачів повною та достовірною інформацією про зобов'язання і витрати на страхування, щоб підтримати прийняття обґрунтованих управлінських рішень.

3. Функціонування єдиного внеску на загальнообов'язкове державне соціальне страхування має низку переваг як для працівників, так і для роботодавців, зокрема:

- зацікавленість працівників у повній легалізації заробітної плати, оскільки це впливає на розмір їхньої майбутньої пенсії;
- спрощення процедури реєстрації платників для сплати внеску;
- зменшення часу та витрат, пов'язаних зі сплатою внеску;
- встановлення єдиних правил для стягнення та притягнення до відповідальності;
- покращення платіжної дисципліни серед платників.

4. До недоліків функціонування єдиного соціального внеску можна віднести наступне:

- невирішеність питання зниження навантаження на фонд оплати праці, що є головною причиною тінізації ЄСВ;

- значний розрив у часі при нарахуванні та виплаті за лікарняними листками, допомоги у зв'язку з безробіттям;
- відсутність контролю за діяльністю фондів загальнообов'язкового державного соціального страхування з боку громадських формувань.

5. Відрахування на соціальні потреби є частиною виробничої собівартості, тому значна частина цих витрат припадає на операційні витрати підприємства. Основна частина єдиного соціального внеску (90-80%), що спрямовується на пенсійне страхування в рамках солідарної системи, є суттєвим фінансовим тягарем для роботодавців і призводить до зниження витрат на оплату праці. Збільшення фонду оплати праці безпосередньо веде до росту витрат підприємства. Тому виникає потреба в оптимізації розміру єдиного соціального внеску для роботодавців, які вже працюють в складних економічних умовах.

6. Доцільно вдосконалити відображення обліку єдиного соціального внеску на рахунках бухгалтерського обліку. Варто зазначити, що при використанні автоматизованих систем існує різниця в організації структури рахунків. Автоматизація бухгалтерського обліку дозволяє уникнути необхідності обмежувати кількість показників, що отримуються в системі.

7. Практика єдиної квартальної звітності підтвердила ефективність ідеї нормотворців щодо скорочення кількості податкових розрахунків і, на нашу думку, має позитивні аспекти. Інтеграція даних з різних податкових платежів, що базуються на доходах працівників, дає значний позитивний ефект. Така генерація інформації в єдиний податковий розрахунок дозволила отримати показники для оцінки кадрової політики підприємства, політики оплати праці, а також забезпечила ефективну організацію взаємовідносин між «працівником», «роботодавцем» та «Державною податковою службою».

8. Внутрішній контроль розрахунків за єдиним соціальним внеском має велику важливість для підприємства, оскільки правильні та точні розрахунки є основою для своєчасної сплати ЄСВ та дотримання законодавчих вимог. У разі порушення порядку нарахування, обчислення чи строків сплати єдиного

соціального внеску посадові особи платників несуть адміністративну відповідальність.

9. Методика внутрішнього контролю повинна охоплювати всі аспекти оподаткування ЄСВ, включаючи перевірку правильності, своєчасності та законності відображення в обліку операцій, пов'язаних з нарахуванням ЄСВ. Проведення ефективного контролю неможливе без належної робочої документації, тому необхідно використовувати документи, які забезпечать високий рівень контролю за нарахуванням і сплатою ЄСВ, а також правильність відображення інформації у звітності.

10. Аналіз системи обліку та контролю розрахунків з єдиного соціального внеску свідчить про наявність певних позитивних результатів та водночас виявляє низку проблемних аспектів, що потребують удосконалення. Зокрема, результати аналізу показують, що недостатня автоматизація облікових процесів, відсутність чіткого контролю за діяльністю фондів, а також надмірне навантаження на фонд оплати праці залишаються актуальними проблемами, які потребують вирішення. Впровадження більш детальної системи контролю з урахуванням сучасних інформаційних технологій може сприяти зниженню тінізації ЄСВ та забезпеченню повноти і своєчасності сплати внеску. Крім того, оптимізація системи обліку сприятиме зниженню адміністративних витрат підприємств, що позитивно вплине на їх фінансовий стан та загальну економічну стабільність.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Автоматизація економічних процесів (на прикладі програми «BAS Бухгалтерія»): навч. посіб. Тетяна Демченко; МОН України, Уманський держ. пед. ун-т імені Павла Тичини. Умань: Візаві, 2022. 185 с.
2. Актуальні проблеми розвитку обліку, аналізу та фінансів в агропромисловому виробництві України: матеріали Всеукраїнської науково-практичної інтернет-конференції молодих учених, студентів, аспірантів, 11 червня 2020 року. Харків: ХНАУ, 2020. 298 с.
3. Андріїв В. В. Зміст і призначення загальнообов'язкового державного соціального страхування URL: <http://www.pravoznavec.com.ua>
4. Бардаш С.В., Кузик Н.П. Ідентифікація відмінностей бухгалтерського обліку як галузі наукових знань та практичної діяльності: основа трансформаційних перетворень. Економіка АПК. 2021. №2. С. 59-70. URL: <https://doi.org/10.32317/2221-1055.202102059>. (дата звернення 04.10.2024).
5. Бухгалтерський облік в управлінні підприємством (організацією, установою): навчальний посібник. Л. І. Жидеєва, О. П. Колісник; Університет державної фіскальної служби України. Ірпінь: УДФСУ, 2020. 178 с.
6. Бухгалтерський облік, оподаткування, аналіз і аудит: сучасний стан, проблеми та перспективи розвитку: II Міжнародна науково-практична конференція (м. Чернігів, 13 грудня 2018 р.): тези доповідей. Чернігів: Черніг. нац. технол. ун-т, 2018. 210 с.
7. Бухгалтерський облік: навчальний посібник. Н.С. Акімова, О.О. Говоруха, Л.О. Кирильєва, Т. О. Євлаш. Х.: ХДУХТ, 2019. 182 с.
8. Бухгалтерський облік II: навч. посібник. А. П. Косяк, А. В. Зубенко; Харків. нац. ун-т міськ. госп-ва ім. О. М. Бекетова. Харків: ХНУМГ ім. О. М. Бекетова, 2020. 326 с.
9. В якій формі можна подати звіт з ЄСВ: нагадування від ДПС. Дебет-Кредит. 2020, 05 травня. С.16.

10. Верига Ю.А. Бухгалтерський облік: навч. посіб. Київ: Центр навчальної і практичної літератури, 2019. 520 с.
11. Внутрішній контроль: навч. посіб. Пугаченко О.Б., Шалімова Н.С. Чернівці: Технодрук, 2021. 336 с.
12. Голов С. Ф. Управлінський облік: підручник. К.: Центр навчальної літератури, 2018. 400 с.
13. Господарський кодекс України від 16.01.2003р. URL: <http://zakon3.rada.gov.ua> (дата звернення 14.10.2024).
14. Дерев'янюк С.І., Кузик Н.П., Олійник С.О., Ганяйло О.М. Аудит: навч. посіб. Київ : Центр учбової літератури, 2016. 380 с.
15. Жук В. М. Розвиток теорії бухгалтерського обліку: інституціональний аспект: монографія. Київ : ННЦ «ІАЕ», 2018. 372 с.
16. Журавська І. Об'єднана зарплатна звітність: актуальні запитання–відповіді. Частина І. Бухгалтер&Закон. 2021. №23-24.
17. Закон України від 08.07.2010 № 2464VI «Про збір та облік єдиного внеску на загальнообов'язкове державне соціальне страхування» <http://zakon3.rada.gov.ua> (дата звернення 15.10.2025).
18. Закон України «Про страхування» від 4.10.2001 року № 2745–II URL: <http://zakon3.rada.gov.ua> (дата звернення 15.10.2024).
19. Замула І.В., Танасієва М.М. Внутрішній контроль: навч. посіб. Чернівці: Технодрук, 2021. 336 с.
20. Інструкція про застосування Плану рахунків бухгалтерського обліку активів, капіталу, зобов'язань і господарських операцій підприємств і організацій, затверджена наказом Мінфіну від 30.11.99 р. № 291.
21. Ключ Ю. І. Оцінка ефективності внутрішнього контролю промислових підприємств. Науковий погляд: економіка та управління, №3 (69)/2020. С. 52-56.
22. Кононенко Л. В. Інноваційний розвиток системи бухгалтерського обліку як інформаційного забезпечення діяльності підприємства. Наукові праці

Кіровоградського національного технічного університету. Економічні науки: зб. наук. пр. Кропивницький: ЦНТУ, 2018. Вип. 33. С. 144-152.

23. Контроль: незалежний, внутрішній, державний: Навч. посіб. Ч.П/Н.Л. Шишкова; М-во освіти і науки України, Нац. техн. ун-т «Дніпровська політехніка». Д.: НТУ «ДП», 2021. 155 с.

24. Кодекс України про адміністративні правопорушення від 07.12.1984 № 8073-Х. URL: <http://zakon3.rada.gov.ua> (дата звернення 07.10.2024).

25. Коробов М.Я. Фінансово-економічний аналіз діяльності підприємств: навч. посіб. М.Я. Коробов. К.: Т-во «Знання», КОО, 2018. 294 с.

26. Коцюбинська Є. Б. Сучасний стан соціального страхування в Україні. Проблеми теорії та методології бухгалтерського обліку, контролю і аналізу. 2018. Вип. 2 (40). С. 33-36.

27. Криворучко А. В. Ефективність страхування майна сільськогосподарських підприємств на регіональних страхових ринках. Економіка АПК. 1997. № 11. С. 45–47.

28. Кузик Н.П. Аудит розрахунків з працівниками в умовах використання інформаційних систем. Стан і перспективи розвитку обліково-інформаційної системи в Україні: матеріали V міжнар. наук.-практ. конф., 31 травня-01 червня 2018 р. Тернопіль: ТНЕУ, 2018. С. 175-177.

29. Кузик Н.П., Стецюк Т. М. Облік зобов'язань за національними та міжнародними стандартами бухгалтерського обліку. Облік, економіка, менеджмент. 2017. Вип. 1(13). С. 77-85.

30. Лістрова С.А. Мінімальна база нарахування ЄСВ: визначаємо суму різниці та відображаємо у Звіті з ЄСВ. С.А. Лістрова. URL: <https://report.ligazakon.net> (дата звернення 09.10.2024).

31. Макаренко А.П., Меліхова Т.О., Чакалова Н.С. Теорія і методика документування в обліку та аудиті : навчальний посібник для здобувачів вищої освіти за рівнем бакалавра зі спеціальності 071 «Облік і оподаткування» за денною та заочною формою навчання, Запоріжжя : ЗНУ, 2020. 400 с.

32. Машевська А. А. Особливості нарахування єдиного соціального внеску Features of Uniform Social Contribution. Причорноморські економічні студії. 2019. Вип. 39-2. С. 103-107.

33. Меліхова Т. О., Феофанова І. В., Магда Г. В. Удосконалення методики внутрішнього контролю утримань із заробітної плати та нарахувань на фонд оплати праці. Економіка та держава. 2019. № 1. С. 89–94.

34. Меліхова Т.О. Економічна безпека підприємства: формування, контроль, ефективність: монографія. Херсон : Видавничий дім «Гельветика», 2018. 632 с.

35. Моторний Ю.Ю., Дерев'янку С.І. Облік, аналіз та внутрішній контроль розрахунків за єдиним соціальним внеском. *Розвиток бухгалтерського обліку, контролю, аналізу та оподаткування в сучасному інформаційному середовищі* : зб. тез VII Всеукраїнської студентської науково-практичної онлайнконференції. м. Київ: НУБіП України, 23 берез. 2023 р.. с. 112-115.

36. Моторний Ю. Ю. Дерев'янку С. І:Єдиний соціальний внесок та його значення в податковій системі України. MODERN RESEARCH IN SCIENCE AND EDUCATION. Proceedings of V International Scientific and Practical Conference Chicago, USA 11-13 January 2024. 861-872с.

37. Назарова І. Я., Муравський В. В., Шевчук О. А. Організація автоматизованого робочого місця бухгалтера. Тернопіль: Крок, 2019. 294 с.

38. Наказ Міністерства фінансів України від 19.05.2021 № 278 "Про внесення змін до наказу Міністерства фінансів України від 13 січня 2015 року № 4. URL: <https://report.ligazakon.net> (дата звернення 05.10.2024).

39. Насібова О. В. Теоретичні аспекти фінансового забезпечення соціального захисту населення. Економіка та держава. 2019. № 8. С. 35-40.

40. Науково-економічні аспекти розвитку підприємств аграрної сфери: облік, оподаткування і контроль. Всеукраїнська науково-практична інтернетконференція. 21-22 листопада 2019 р. Херсон: ДВНЗ «ХДАУ», 2019. 365 с.

41. Нова декларація з ПДФО та ЄСВ для фізосіб подаватиметься з 2022 року: доопрацьовано проєкт Мінфіну. Дебет-Кредит: електронна газета. 2020, 09 грудня. URL: <https://news.dtkk.ua> (дата звернення 05.10.2024).
42. Облік і оподаткування у питаннях та відповідях. Є. В. Калюга та ін. Київ: ЦП «Компринт», 2019. 378 с.
43. Облік, оподаткування і контроль в управлінні, 14 квітня 2021 р. Кропивницький, 2021. 177 с.
44. Основи законодавства України про загальнообов'язкове державне соціальне страхування: Закон України № 16/98-ВР від 14.01.1998 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/>(дата звернення 30.10.2024).
45. Офіційний сайт Державної податкової служби України. URL: <https://tax.gov.ua/>(дата звернення 03.10.2024).
46. Панасюк В. М., Ковальчук Є. К., Мельничук І. В., Мужевич Н. В. Бухгалтерський облік: від знань до компетентностей: навчальний посібник для дистанційного навчання. Тернопіль, 2020. – 363с.
47. Панасюк В. М. Мельничук І. В., Мужевич Н. В. Бухгалтерський облік: навч. посібник. Тернопіль: ТНЕУ. 2020. 330 с.
48. Податковий кодекс України: Закон України від 2 грудня 2010 р. №2755-VI. URL: <http://zakon5.rada.gov.ua> (дата звернення 11.10.2024).
49. Податкове планування та мінімізація податкових ризиків: навчальний посібник / ред. А.П. Макаренко, Т.О. Меліхова, Н.С. Чакалова. Запоріжжя: ЗДІА, 2017. 260 с.
50. Подмешальська Ю.В., Мелехова Т.О., Чакалова Н.С. Бухгалтерський облік: навч.-метод. посібник. Запоріжжя: ЗДІА, 2017. 400 с.
51. Подмешальська Ю.В., Панченко А.М. Удосконалення організації обліку заробітної плати. Інвестиції: практика та досвід. 2020. №1. С. 58—63.
52. Положення (стандарти) бухгалтерського обліку (Національні положення (стандарти) бухгалтерського обліку). URL: <http://buhgalter911.com.ua> (дата звернення 04.10.2024).

53. Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні: Закон України від 16.07.1999 р. № 996-XIV. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/996-14> (дата звернення 12.10.2024).

54. Про загальнообов'язкове державне пенсійне страхування: Закон України №1058-15 від 9.07.2003р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1058-15#Text> (дата звернення 12.10.2024).

55. Про загальнообов'язкове державне соціальне страхування: Закон України №1105-14 від 23.09.1999р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1105-14#Text> (дата звернення 12.10.2024).

56. Про загальнообов'язкове державне соціальне страхування на випадок безробіття: Закон України №1533-14 від 2.03.2000 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1533-14#Text> (дата звернення 12.10.2024).

57. Про збір та облік єдиного внеску на загальнообов'язкове державне соціальне страхування: Закон України №2464-17 від 8.07.2010 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2464-17#Text> (дата звернення 12.10.2024).

58. Розвиток бухгалтерського обліку в умовах глобалізації та інформатизації суспільства: монографія. О.В. Пальчук, В.М. Савченко, І.В. Рузмайкіна та ін; за ред. Г.М. Давидова. Кропивницький: ПП «Ексклюзив-Систем», 2017. 248 с.

59. Рекомендація МОП № 67 (1944р.) «Щодо забезпечення доходу». URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/993_323 (дата звернення 12.10.2024).

60. Самойловський А.Л. Реформа страхового ринку України. Економіст. 2000. № 7. С. 78–80.

61. Словник економіста та підприємця. А.М. Туренко, І.А. Дмитрієв, О.С. Іванілов, І.Ю. Шевченко. Х.: ХНАДУ, 2018. 340 с.

62. Столяр Л. Г. Організація внутрішнього контролю. Чернівецький торговельно-економічний інститут КНТЕУ: (Всеукраїнська науково-практична інтернет-конференція). URL: <http://intkonf.org> (дата звернення 12.10.2024).

63. Страхування: Підручник / Керівник авт. колективу і наук. ред. С.С. Осадець. Вид. 2-ге, перероб. і доп. К.: КНЕУ, 2002. 599 с.

64. «Сучасні тенденції розвитку бухгалтерського обліку та оподаткування в Україні: глобальні виклики – управлінські рішення»: матеріали Всеукраїнської науково-практичної конференції, присвяченої 100-річчю Chartered Institute of Management Accountants (CIMA). (м. Ірпінь, 29 березня 2019 року) / Ірпінь: Видавництво Університету ДФС України, 2019. 281 с.

65. Ткаченко Н.М. Теорія бухгалтерського обліку: підручник. 2-ге вид. доповн. і переробл. Київ: Алерта, 2020. 192 с.

66. Томнюк Т. Л. Податкова система: навчальний посібник. Чернівці: ЧТЕІ ДТЕУ, 2022. 324 с.

67. Управлінські інформаційні системи в обліку та оподаткуванні: навчальний посібник. Краєвський В. М., Титенко Л. В., Паянок Т. М., Параниця Н. В., Богдан С. В. Ірпінь: Університет ДФС України, 2020. 288 с

68. Федорова Т. А. Тренінг з економіки підприємства: навч. метод. посібник / Федорова Т. А., Кравченко О. С. К.: Ліра-К, 2013. 154 с.

69. Фінансовий облік: підручник. Я.Д. Крупка, З. В. Задорожний, Н.Я. Микитюк та ін. 4-те вид., доп. і перероб. Тернопіль: ТНЕУ, 2017. 451 с.

70. Фінансовий облік. Частина 2. Наочний посібник для студентів кооперативних коледжів. Спеціальність: 071 Облік і оподаткування / Уклад. Пластун Н. І. К.: НМЦ «Укоопосвіта». 2020. 122 с.

71. Холмогорова Н. Об'єднана звітність з зарплатних податків 2021: чи полегшить бухгалтерську долю скасування щомісячної звітності? URL: <https://eba.com.ua/>(дата звернення 08.10.2023).

72. Царенко О.В. Сутність страхування у сучасній економіці. Держава та регіони. Серія: економіка та підприємництво). 2002. № 3. С. 243–247

73. Цивільний кодекс України від 16 січня 2003 року № 435-IV. URL: [http:// WWW. http://zakon.rada.gov.ua](http://WWW.http://zakon.rada.gov.ua) (дата звернення 12.10.2024).

74. Чобан Є. І., Форкун І. В. Економічна сутність фінансових результатів підприємства та їх класифікація. Фінансові аспекти розвитку економіки України: теорія, методологія, практика: збірник наукових праць здобувачів

вищої освіти і молодих учених / ред. кол.: Н. А. Хрущ, Р. С. Квасницька, І. В. Форкун та ін. (відп. ред. Н. А. Хрущ). Хмельницький: ХНУ. 2021. 190 с.

75. Щирба І. М. Сутність облікової політики підприємства щодо витрат на оплату праці та факторів впливу на її формування. І. М. Щирба. Вісник Житомирського державного технологічного університету. Економічні науки. ЖДТУ, 2019. № 4(50). С. 191-193.

ДОДАТКИ